

MARTINSKÝ Evanjelik

2011 / 3

ROČNÍK 18

*Duch Hospodína, Pána, spočíva na mne, pretože Hospodín ma pomazal.
Poslal ma biednym hlásať radostnú zvesť, zaviazal rany tým,
ktorí sú skrúšeného srdca, vyhlásiť zajatým prepustenie na slobodu,
uväzneným otvorenie žalára, vyhlásiť milostivý rok Hospodinov...*

Iz 61, 1-2

Memorandum národa slovenského
1861–2011

Litografiu Národné zhromaždenie pod lipami vyhotovili v „kameňotiskárni A. J. Malika v Levoči“
podľa fotografie F. Koutníka

*Podakujme Pánu Bohu,
ktorý pomáhal nám až do týchto dní a v týchto dňoch milostivo.*

Ján Francisci

predseda Slovenského národného zhromaždenia v Turčianskom Sv. Martine
po prijatí Memoranda národa slovenského 7. júna 1861

Zoslanie Ducha Svätého

Michal Miloslav Hodža

Bože, Duchu dokonalejší, si nad všetky ľudské chvály:
vrúcny hlasom Ťa vzývame, zmiluj sa nad nami, Pane.

Svetlo Tvoje osvecuje, však hriech nám ho zatieňuje;
žiadosť zlá nám srdce mámi, Bože, zmiluj sa nad nami!

Často slabí sme k dobrému, viac sme náchylní ku zlému,
Ducha pravdy kormútíme, úprimne Ti neslúžime.

Vyššie veci nehľadáme, na zemských si zakladáme,
hynieme v žiadostiach vlastných, ani v šťastí nie sme šťastní.

Len k Tebe, Bože náš, zrieme, pre Kristovo zasľúbenie
daj nám zo svojej milosti Ducha lásky a svätosti.

Ohňom večnej moci Jeho zapál v srdci z nás každého
obeť viery ušlachtilú, Tebe príjemnú a milú.

Duch pravdy svätého slova nech nás chráni a zachová,
aby sme verní zostali, bludom, zvodom odolali.

O všetko to Ťa prosíme, že vyslyšíš nás, veríme;
zmiluj sa, zmiluj nad nami ako Otec nad dieťkami.

ES 165

*Ó, príď i k nám, Duchu Svätý, Bože mocný a pravý,
v Trojici jednej podstaty, hoden rovnakej slávy,
posväcuj a spravuj nás teraz i v posledný čas,
otvor svojich darov prameň na naše spasenie. Amen.*

ES 171

Skutky tela a ovocie Ducha

A zjavné sú skutky tela ako: [cudzoložstvo], smúľstvo, nečistota, zmyselnosť, modloslužba, čarodejníctvo, nepriateľstvá, svár, nenávisť, hnevy, zvady, rozbroje, roztržky, závidia, [vráždyl], opilstvá, hodovania a im podobné. O týchto vám vopred hovorím, ako som už skôr povedal, že tí, čo robia také veci, nebudú dedičmi kráľovstva Božieho. Ale ovocie Ducha je: láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, nežnosť, dobrotivosť, vernosť, krotkosť, zdržanlivosť. Proti takýmto nie je zákon. Tí, čo prináležia Kristovi Ježišovi, ukrížovali si telo s vášňami a žiadnosťami.

Gal 5, 16-25

V jedinečnej historickej rekonštrukcii Memorandového zhromaždenia, ktorú podáva Július Vavrička vo svojej Knihe o Martine (úryvok z nej uverejňujeme aj v našom časopise), sa dá vnímať veľká súdržnosť, solidárnosť, jednota a porozumenie účastníkov tejto slávnej udalosti. Boli to urodzení mešťania, politici, farári, spisovatelia, inteligencia aj bežní občania miest a dedín, evanjelici i katolíci. Veľmi rozmanitá spoločnosť a zároveň taká jednotná. Čo ju spájalo? Čo jej dávalo ten vnútorný oheň a silu? Bol to spoločný záujem a túžba – chceme byť svojbytný národ. Chceme mať svoje rovnoprávne miesto medzi ostatnými národmi. Spoločný záujem a cieľ, spoločný program, dnes by sme povedali vízia, zomkli Slovákov napriek všetkým rozdielnostiam k veľkému dielu.

Pred rokom sme si pripomenuli 200 rokov od smrti prvého potolerančného farára v Martine – Ondreja Plachého. Jeho pričinením bol 1. mája 1784 posvätený základný kameň dnešného kostola, ktorý bol ešte v tom roku dokončený a spolu s ním aj evanjelická škola a fara. Obdivuhodné dielo, ktoré v podstate vytvorilo priestor dnešného Memorandového námestia. Popritom bol Ondrej Plachý známy ako redaktor, organizátor školstva v Turci, neúnavný mobilizátor duchovného a národného života. Rovnako by sme mohli hovoriť o Karolovi Kuzmánym či Jozefovi Horváthovi a ďalších martinských farároch či učiteľoch a klásť si rovnakú otázku: kde sa v nich bralo to nadšenie, sila a vytrvalosť s ktorou uskutočňovali svoje obdivuhodné zábery? Bola to predovšetkým sila Ducha. Tam, kde Boh koná svojim Svätým Duchom, tam prichádza jasný program, nadšenie a prostriedky na jeho uskutočňovanie, sila aj jednota. Tak to môžeme vnímať na Letnici pri zoslaní Svätého Ducha, v živote prvej kresťanskej cirkvi, vo veľkolepej misii prvých apoštolov, pri reformácii, ale i v súčasnosti, všade tam, kde vanie Boží Duch a kde sa prejavujú Jeho dary a ovocie.

Keby sme dnes mali zvolávať zhromaždenie, ktoré by reflektovalo aktuálne problémy nášho národa, o čom by asi bolo? Domnievam sa, že by sa ani nezišlo. Neviem, čo by nás dnes ako národ zjednotilo natolko, aby sme sa za to chceli spoločne zasadiť. Pritom výziev a problémov je až nad mieru. Otvorene sa hovorí o nás ako o národe so sklonom k podvodníctvu a korupcii, kedy si prislovečná pohostinnosť a srdečnosť ostali už len bonmotmi na letádoch cestovných kancelárií, manželstvá a rodiny sa rozpadávajú v nebyvalej miere, narastá agresivita a kriminalita najmä medzi mladými, vytráca sa úcta a ohľadupnosť. Žijeme stále viac pre seba, pohŕtení starosťami o materiálne zabezpečenie. Možno máme viac, je vyššia životná úroveň, ale rovnako viac cítime púšť a prázdnotu, bezduchosť, teda stav bez Ducha. Kde sa ľudia odvracajú od Božieho Ducha, tam prichádza rozdelenie, hádky, nenávisť a nepokoj.

Porozme si ešte raz stať Pisma o skutkoch tela a ovoci Ducha a posúďme, čoho je medzi nami viac? Žijeme ako národ, ako cirkev, viac podľa tela, alebo podľa Ducha? Preto by memorandové slávnosti nemali byť len pripomenutím historickej udalosti, ale zároveň novou výzvou: Žime podľa Ducha! Túto výzvu by sme ako evanjelici v tomto meste mali tlmočiť zvlášť naliehavo a ukázať, že aj v dnešnej dobe sa dá priniesť do prázdnoty dneška kus nadšenia, jednoty, zmysluplného programu, odvahy a obetavosti, hodnôt, ktoré dáva Boží Duch.

JÁN HROBŇ
zborový farár

Príď, Duchu Svätý, a naplň naše srdcia darom múdrosti, aby sme spoznali márnosť pozemských vecí a iba nebeského Otca, jediné a najvyššie dobro, milovali a v ňom vyhľadávali zaľúbenie.

Príď, Duchu Svätý, a naplň naše srdcia darom rozumu, aby sme rozoznávali dobro od zla.

Príď, Duchu Svätý, a naplň naše srdcia darom rady, aby sme sa v pochybnostiach vyhli každému omylu a vždy si volili to, čo slúži Bohu k oslave a nám k spaseniu.

Príď, Duchu Svätý, a naplň naše srdcia darom sily, aby sme statočne premáhali všetky pokušenia, verne zachovávali Božie prikázania a trpezlivo znášali všetky protivenstvá.

Príď, Duchu Svätý, a naplň naše srdcia darom poznania, aby sme všetky veci používali len na oslavu Boha a na spasenie seba i blížnych.

Príď, Duchu Svätý, a naplň naše srdcia darom nábožnosti, aby sme milovali modlitbu, boli horliví v službe Bohu a s dôverou sa vinuli k Nemu a k nebeským veciam.

Príď, Duchu Svätý, a naplň naše srdcia darom bázne voči Bohu, aby sme vždy pamätali na Neho a z úcty k Nemu chránili sa všetkého, čím by sme mohli uraziť Jeho Božskú velebnosť.

Duch Svätý, náš Tešiteľ, pomáhaj mi! Tebe odporúčam svoju dušu, svoje telo a všetko, čo mám. Do Tvojich rúk odovzdávam celý svoj život i jeho koniec.

Amen.

Bohumilý cirkevný zbor, sestry a bratia v Pánu!

Jar vstupuje do svojho vrcholného štádia. S pribúdajúcou dĺžkou dní uštedruje slnko, panovník svetla, celému Božiemu stvoreniu, teda najmä človeku, životodarného tepla. Na tvorbe plodov odkvitnutých stromov pozorujeme opätovné prebudenie života na zemi, ako to bol určil zákon Stvoriteľa. Pre koho bol určený tento dar zemskej prírody so svojimi obdivuhodnými krásami, rozličnosťami bohatstva a úrody? Nie pre nás – ľudí? Či nie sme my korunou stvorenia? Sme predsa bytosti, ktoré obdaril Hospodin nesmrteľnou dušou a tá je schopná prijímať dary Ducha Svätého. Aj pre nás platia Ježišove slová: „Prijmite moc Ducha Svätého, ktorý zostúpi na vás a budete mi svedkami.“

Pamiatku prvotného zoslania Ducha Svätého na učeníkov dodnes slávime na Turíce – tretie najvýznamnejšie kresťanské sviatky. Aj história našich národov svedčí o tom, ako si predchádzajúce generácie ctili svätodušné sviatky. Nielen pamätný pražský Slovan-ský zjazd, ale aj nám ešte bližšie Memorandumové zhromaždenie v Turčianskom Sv. Martine v r. 1861 sú toho dôkazom.

Mám ešte v živej pamäti, s akou úctou naši predkovia očakávali tieto slávnosti. Prípravy na ne sa ničím nelíšili od tých predvianočných či predveľkonočných. V súčasnosti ich, žiaľ, berieme akosi menej významne, ako by sme ich zdegradovali na bežnú nedeľu. Už ani tie lipové ratolesti nekrášlia oltár či naše príbytky, ako bývalo zvykom. Či Duch Svätý nie je trefou, rovnocennou Božskou osobou? Či my už neprijímame Jeho dary ako kedysi učeníci? Alebo v tom bude naša nedôslednosť a duchovná ľahostajnosť k výnimočným oslavám narodenín cirkvi Kristovej.

Vážené sestry a bratia! Dovoľujem si vás povzbudiť k horlivosti, veď dary Ducha Svätého sú tie najcennejšie poklady kresťana. Oslavujeme svätodušné sviatky náležite, dôstojne a s otvoreným srdcom. K tým tohoročným vám želim hojnosť Božej milosti, duchovných darov, oživenie a upevnenie vašej viery v Trojjediného Pána Boha.

JÁN ŽINGOR,
zborový dozorca

ANDREJ SLÁDKOVIČ

SVÄTOMARTINIÁDA

*Bratia moji!
 Stručno, od srdca vravieť je nám. K otcom
 krajiny samá detinská úprimnosť
 nech hovorí, čo v chlapkých sa ozýva
 útrobach za Tatier blahoslavenstvo
 v lone spolkovej, slobodnej otčiny! —
 Národ sme; Boh tak stvoril nás; dať toto,
 brať toto márnosť je: ale v zákonoch
 sveta má stáť, čo v zákone je Boha,
 v dasky spiežové uhorskej snemovne
 vyryté byť má literami vekov:
 Slováci sú Slovensko; celok, národ;
 uznaný tela úd uhorskej vlasti;
 jeden z diamantov koruny posvätnej! —
 Tu celý rákoš plným hrdlom volá:
 Sláva! ži! zdravstvuj! hej, pravda to holá!
 Ale slovo to aj telom stať sa má;
 čo nám je z mena, čo nič neznamená?
 Reči zdedenej od otcov posvätné
 práva, sľa sväté a nedotknuteľné
 stojte; slovenské slovo v župe, v obci,
 na súdnej, ako na vedy stolici,
 všade, kde žila žitia národného,
 ozývaj sa s „effata“ bohoslovom!
 Nemôže miesta mať v rade národov
 ústavnovoľných národ hluchonemý:
 My chceme počuť, chceme počutí byť!
 Čo je bez reči duch? národ bez ducha?*

ÚRYVOK

1861 – 2011

STOPÄŤDESIAT ROKOV MEMORANDA NÁRODA SLOVENSKÉHO

Rozhovor s Milošom Kovačkom, ktorý nám pri jubilejnej príležitosti odpovedal na niekoľko základných memorandových otázok

Aký je historický význam memorandového zhromaždenia v Martine?

Memorandové zhromaždenie, ktoré sa uskutočnilo 6. a 7. júna 1861, sa označuje za historicky prvé reprezentatívne politické zhromaždenie predstaviteľov slovenského národa, a to všetkých jeho zložiek. Do dejín vstúpilo pod označením Slovenské národné zhromaždenie v Turčianskom Svätom Martine. Na zhromaždení sa zúčastnili zástupcovia hornouhorských – slovenských žúp, miest a obcí s osobným mandátom – poverením podporiť vyslovenie slovenských politických, školských a kultúrnych žiadostí, ktoré by boli adresované vysokému snemu Uhorskej krajiny s cieľom dosiahnuť slobodné postavenie Slovákov v rámci Uhorska. Do Martina prišli predstavitelia všetkých vrstiev slovenského ľudu, osobitne reprezentanti inteligencie, kresťanských cirkví, ale i šľachty.

Slovenské národné zhromaždenie v Turčianskom Svätom Martine, ktoré sa uskutočnilo na „evanjelickom dvore“ – na dnešnom Memorandovom námestí, sa považuje za mimoriadne významné najmä preto, lebo dokázalo – napriec „politickým spektrom“ účastníkov – dosiahnuť dohodu na základných programových cieľoch slovenskej politiky. Na tomto základe bol prijatý – odhlasovaný a slovenskou politickou reprezentáciou signovaný – slovenský politický dokument, označovaný ako Memorandum slovenského národa, ktoré bolo vo všeobecnosti rešpektované ako základný súhrn slovenských politických téz až do roku 1918. V slovenskom vedomí podčiarkovalo predovšetkým požiadavku uznať slovenský národ a jeho právo na svojbytnosť, utvoriť autonómne Hornouhorské slovenské okolie, možnosť používať vo verejnom živote, v úradnom styku, súdnictve, školstve a kultúre slovenský jazyk, požadovalo možnosť zakladať slovenské

školské a kultúrne inštitúcie, napríklad právnickú akadémiu, katedru slovenského jazyka a kultúry, ako aj ďalšie významné inštitúty potrebné na plnoprávny a plnokrvný rozvoj slovenského života. Na memorandovom zhromaždení bola okrem iného vyslovená aj požiadavka založiť Maticu slovenskú.

Memorandové zhromaždenie významne prispelo k rozvoju politického sebavedomia Slovákov, k schopnosti vstupovať do politického života v Uhorsku, určovať cesty školského a kultúrneho rozvoja, Európe dalo kultivovaným spôsobom na vedomie existenciu Slovákov a ich oprávnený nárok na politické a kultúrne práva. Všetkým tým významne prispelo k formovaniu politických osudov Slovenska a budúcej Európy slobodných národov.

Kto boli jeho hlavní protagonisti?

Michal Miloslav Bakuliny, jeden z „troch slovenských sokolov“, odsúdených na smrť a napokon oslobodených v zápasoch Slovenského povstania z rokov 1848–1849, sa bol zmienil o tom, že hlavnú zásluhu na zvolaní Slovenského národného zhromaždenia v Turčianskom Svätom Martine, mali práve „traja sokoli“, totiž Ján Francisci, ktorý zhromaždeniu ako horlivý organizátor a skvelý moderátor predsedal, Štefan Marko Daxner, ktorý programový dokument Memorandum národa slovenského so štátnickou múdrosťou koncipoval, a Michal Miloslav Bakuliny, ktorý navrhol, aby bolo zvolané. Pravdaže, takýto výklad, ktorý upozorňuje na kľúčový osobný zástoj vážených slovenských sokolov, by mohol byť veľmi zjednodušený, ak by sme prehliadli „sústredovací“ či združovací postoj – centrum gravitácie Turčianskeho Svätého Martina a jeho zastupiteľstva, richtára Ondreja Košu či Jána Baltazára Jesenského-Gašparé, ktorí garantovali otvorenú náruč

Reliéf memorandového zhromaždenia od akad. sochára J. Koniarka na budove evanjelickej fary na Memorandovom námestí

a pohostinnosť malého slovenského „mestečka“, – ak by sme pozabudli na „dobrú vôľu“ martinského farára Jozefa Horvátha, ktorý otvoril zhromaždeniu „evanjelický dvor i chrám“. Zdôrazniť musíme postoj cirkvi, katolickej a evanjelickej, ktoré si na memorandovom zhromaždení dokázali podať ruky a úprimne sa nielen pozdraviť, ale na jeho ťazoch a víziách príkladne spolupracovať, dať zhromaždeniu nezabudnuteľný biblicko-ekumenický tón a vytvoriť tak perspektívu historicky plodnej a rešpektovanej moyseovsko-kuzmányovskej tradície.

Mohli by sme pokračovať a uviesť desiatky významných osobnostných vkladov do formovania politiky memorandového zhromaždenia a jeho „teológie“, pripomeňme „pars pro toto“ katolíckych kňazov a pedagógov Jána Gotčára, Štefana Závodníka, Štefana Hýroša a Michala Chrásťeka a s nimi evanjelické osobnosti – Jozefa Miloslava Hurbana, Viliama Paulinyho-Tótha, bratov Pavla a Michala Mudroňovcov či Andreja Sládkoviča, ktorý pripravil „vznešenú“ zápisnicu – denník memorandového zhromaždenia.

Nemožno prehliadnuť, že na Slovenskom memorandovom zhromaždení prijali účasť i predstavitelia šľachty Turčianskej a Liptovskej stolice.

Akú malo Memorandum národa slovenského politickú odozvu?

Memorandum národa slovenského odozdala podpredsedovi vysokého snemu

Uhorskej krajiny Kolomanovi Tiszovi reprezentácia memorandového Slovenského národného zhromaždenia na čele s Jánom Franciscim 27. júna 1861. Snem sa však oprávnenými požiadavkami nastolenými v memorande nezaoberal, a tým znemožnil vyhliadky na slobodný a konštruktívny politický vývoj v mnohonárodnom Uhorsku. Preto sa Slováci po rozpustení uhorského snemu obrátili na uhorského kráľa – rakúskeho cisára – s memorandovými požiadavkami, ktoré sformulovali do podoby Viedenského memoranda. Vychádzalo z požiadaviek svätomartinského Memoranda národa slovenského a doplnilo ho predstavami o administratívnom usporiadaní Hornouhorskeho slovenského okolia. Sídlo slovenského snemu a hlavného slovenského súdu mala byť Banská Bystrica. Vo Viedni ho predložila slovenská deputácia na čele s banskobystričským diecéznym biskupom Štefanom Moyseom 12. decembra 1861. Ani Viedenské memorandum však nebolo – ak budeme mať na zreteli hlavnú požiadavku – utvorenie Hornouhorskeho slovenského okolia – do dôsledkov rešpektované a jeho požiadavky splnené. No predsa memorandový pohyb mal mimoriadny historický význam – memorandové žiadosti prispeli k utvoreniu slovenskej národnej ustanovizne Matice slovenskej a troch slovenských gymnázií. Nemožno prehliadnuť, že na týchto historických krokoch sa opäť významne podieľal Turčiansky Svätý Martin, ktorý – opäť odvážne a statočne,

tak ako v prípade Slovenského národného zhromaždenia z roku 1861 – otvoril svoje brány nielen Matici slovenskej, ale na pôde martinského evanjelického zboru vytvoril i Nižšie slovenské evanjelické patronátne gymnázium.

Čo znamenalo Memorandum národa slovenského pre národný život Slovákov?

Memorandum národa slovenského z roku 1861 patrí medzi základné politické dokumenty Slovenska a Slovákov. Predstavuje jeden z vrcholov národno-emancipačných slovenských snáh. Vyslovilo žiadosti, ktoré Slováci – s vedomím neodcudziteľného práva na vlastné politické a kultúrne sebaurčenie – adresovali „vysokému snemu krajiny uhorskej“ s cieľom dosiahnuť spravodlivé usporiadanie vzťahov vo vtedajšom Uhorsku, a to na princípoch národnej rovnosti a rovnoprávnosti.

Memorandum nebolo historicky prvým a ani ojedinelým slovenským politickým dokumentom. Predchádzali ho iné dôležité slovenské obrany, memorandá a pohyby. Medzi ne patrí napríklad na prvý pohľad skôr sociálny ako politický spis Memoriaľis Turčianskej stolice z roku 1707, konzultovaný s viacerými hornouhorskými – slovenskými stolicami o potrebe ukončiť povstanie Fraňa II. Rákociho, zastaviť hospodársky rozvrat, nastoliť v krajine mier a zabezpečiť sociálne a náboženské práva. Poslovia Memorialisu zahynuli na sneme v Onóde zhodou okolností v „memorandovskom čase“ – 6. a 9. júna 1707. Výnikajúcim dokumentom bol Slovenský prestolný prosbopis z roku 1842, ktorý pripravili najmä slovenskí evanjelici, ale jeho význam možno považovať za celonárodný: pokladá sa za historicky prvé slovenské politické memorandum. Za významný slovenský dokument, ktorý je tiež považovaný za prvé slovenské politické memorandum, možno označovať liptovskosvätomikuláškse Žiadosti národa slovenského z roku 1848, ktoré predoslali nielen zatykač na Ludovíta Štúra, Jozefa Miloslava Hurbana a Michala Miloslava Hodžu, či presvedčivé a rešpektované vy-

stúpenie Slovákov na Slovanskom zjazde v Prahe, ale i nadvážné Slovenské povstanie rokov 1848 a 1849. A prehliadané, v Martine koncipované a v tomto slova zmysle turčianskosvätomartinské memorandum – Pamätný spis – z roku 1849, ktorý Slováci podali panovníkovi v Oloomouci, prináleží tiež k výnimočne odvážnym slovenským politickým dokumentom: pre Slovákov žiadalo vlastnú „korunnú krajinu“ a faktické odčlenenie od Uhorska. Navidomoči predostrela vôľu smerujúcu k slovenskej štátnosti.

Memorandum národa slovenského v roku 1861 na tieto hlasy a iniciatívy dôstojne nadviazalo jedinečným a nezabudnuteľným reprezentatívnym celoslovenským zhromaždením – národným parlamentom, ak chcete: snemom „ad hoc“. Slovákom dalo príklad, ako možno dôstojne rokovať a nastoľovať vízie, formulovať žiadosti, vytvárať národnú subjektivitu, žičlivosťou k právam ostatných národov Uhorska spoluutvárať nielen strednú Európu, ale v konečnom dôsledku i slobodnú Európu národov.

Slovenské memorandá sa Memorandom národa slovenského z roku 1861 nezavršili: mali svoje pokračovania. Patrí k nim nielen Viedenské memorandum z roku 1861 či Memorandum o krivdách Slovákov, ktoré v roku 1911 odovzdal vrcholnému predstaviteľovi uhorskej vlády Pavol Mudroň, účastník martinského Slovenského národného zhromaždenia. Slovenské memorandá ako celok mali kresťanský charakter: prislúhovali právu a spravodlivosti. Mali svoju „teológiu“, začínali sa a uzatvárali sa modlitbou, ďakovali „Pánu Bohu, ktorý pomáhal nám až do týchto dní a v týchto dňoch milostivo“ – ako to sformuloval v duchu biblického Eben Ezer na záver memorandového zhromaždenia Ján Francisci.

Slovenské memorandá v tomto zmysle predstavujú kontinuitu prejavov slovenského duchovného života, jeho existenciu, ktorú stvrdila – v novej etape života Slovákov a ich vôle k slobodnému životu – pamätihodná Martinská deklarácia z 30. októbra 1918.

PRIPRAVIL JÁN HROBŇ, ZBOROVÝ FARÁR

ZHROMAŽDENIE ČISTÝCH A ŠLACHETNÝCH ÚMYSLOV, AKÉ SA MOŽNO V DEJINÁCH EURÓPY EŠTE NEZIŠLO

(Z knihy o starom Martine)

JÚLIUS VANOVIČ

Sledujme tie zástupy na druhý deň 6. júna 1861 od včasného rána: v poldruhatisícovom mestečku prúdi i postáva, zamyslene chodí i hlasno diskutuje „do 400 údov inteligencie“ a „množstvo“, odhadnuté na 5–6 tisícov, reprezentujúcich seba alebo obce, mestečká i korporácie. Včera tu boli zväčša hostia, dnes sú tu aj Turčania: mešťania i zemanía, sedliaci i gazdovia, remeselníci, tovariši i učni, sluhovia i slúžky – Martin aj bližšie či vzdialenejšie turčianske dediny. Slovom, ľud „z čiastky živoviernou účasťou a rodoľubstvom, z čiastky zvedavým očakávaním vecí, ktoré diať sa budú pri nevídanom tomto zjavení tela i ducha života slovenského, sem vedených a doprevadených“.

O ôsmej hodine ráno sa v „sieni na to určenej“ – v stoličnej dvorane? – na mestskom dome? – všetko zatiaľ prítomné „slovenské ľudstvo“ zhromažďilo, kde ich richtár Kossa „srdečnými slovami privítal“ a do kostola, najprv katolíckeho, potom evanjelického, „k modlitbám za pomoc svätého Ducha povolal“, kde – píše Sládkovič – „kolená sklonil národ i jeho kňazi vo sväteniach svojich – po dlhej noci, po tmavej noci... prenášaných nátlakov... za prebudené šťastie, za slávne ráno svojej! V slávnostne vyzdobenom katolíckom kostole Sv. Martina-Vyznavača účinkuje opäť *Ján Gotčár* a *Štefan Závodník*: prítomných očarí najmä Veni sancte, štvorhlasý spev „driečných dievčeniec“ – píše Janko Francisci – „z Kláštora pod Znievom (okrem iného i pre krásu ženského pohľavia ďaleko-široko známeho)“, čo je vôbec prvá národná spolupráca Kláštora a Martina, zhustená potom v časoch matičných.

A tak ide a stále rastie to rôznoraké i jednoliate množstvo: z horemestia na domulstie, z chrámu katolíckeho dolu do evanjelického – kde zas počujú *Jozefá Horvátha* – tá martinská štúrovsko-revolučno-memorandová kontinuita! – a na tých tristo – päťsto metroch medzi oboma kostolmi ten slávnostný a družný sprievod, zdá sa, už vyvoláva k životu aj zárodok veľkej, o dva roky uskutočnenej tradície *moysesovsko-kuzmányovskej*, (i keď jej reprezentanti sa na Memorande neúčastnia, len Kuzmány pošle osobné posolstvo ako list) – veru, toto mestečko okrem premnohého iného založilo aj nič menšie, ako *slovenskú tradíciu ekumenickú*. Aj Štefan Závodník – pred chvíľou v katolíckom chráme – nazval prítomných nie katolíckmi – boli tam aj evanjelici – ale: „tento prepočetný zbor kresťanský trojmiliónového národa slovenského“. Opäť teda: nielen Svätý Martin-Vyznavač, ale aj Zjednotiteľ!

Veľa, veľa sa od toho dňa čaká: práve 6. júna píše v Pešťbudínskych vedomostiach v Budíne službukonajúci redaktor Ferienčík: „Bože! daj, aby tá toľko rás slubovaná rovnoprávnosť už raz uskutočnená bola, aby sme sa nemuseli ako dosiaľ na odhodkoch padajúcich zo stola boháča uspokojiť, ale raz sa už z opravdovej slobody potešiť smeli...“ Veď ešte ani zjazd sa nezišiel, píše, ešte nepererický slo-

va, ani sa nevie, čo Slováci chcú a budú na ňom žiadať – „a už upodozrievanie, očerňovanie ako jednotlivcov, tak celého zboru je na dennom poriadku“!

Slovenské množstvo, ktoré práve vychádza z evanjelického chrámu do tóni jeho líp, euforizované nábožným spevom aj žehnaním svojich kňazov, zhromaždenie takých čistých a šľachetných úmyslov, aké sa možno v dejinách Európy ešte nezišlo – vo chvíli vychádzania a neprestávajúceho narastania o Ferienčíkovom leitmotíve nevie a ani by nechcelo vedieť: my si však z dialky storočia podtext ostrážitosti podržíme. No nemôžeme si pomôcť: aj my budeme vzrušenými účastníkmi pod lipami, cítiac sa súčasťou toho jedinečného, jedného aj mnohopočetného diela.

V tejto chvíli ono natoľko vzrástlo, že sa do nijakej siene vo Sv. Martine nezmestí! Ach, mestečko, ty večné oppidum, nie sú tvoje úmysly a túžby, nie sú predsa len nad tvoje možnosti a sily? Ale čože: vlast' je široká ako tá obloha nad ňou! A tak „zastalo si ono pred evanjelickým kostolom pod slovenskými košatými lipami; doniesli sa stoly a stoličky a prikročilo sa pred obličajom Boha a sveta k predôžitému dielu“, – lebo tento národ nemá – a dlho nebude mať svoje paláce a divadlá, svoje amfiteátre, mramorové balkóny a rečnícke pódia, nijaké pompézne zhromaždišťa a rečníšťa, má a bude mať iba svoju chudobu a veľkú túžbu žiť!

Opravdivá a mocná myšlienka schytí sa na krídla a svet obletí z hociktorého jeho miesta: keby mala väčšiu a úplnú publicitu, vyletela by spod martinských líp a presvedčila o svojej pravde Európu a svet: aj z tohto dreveného stola, na ktorý budú vystupovať všetci rečníci: nie z balkóna, nie z vykladaného trónu, nie z ovenčeného pódia; lež z obyčajného a uprostred ľudí postaveného stola, doneseného najskôr z najbližšej Horváthovej fary.

Richtár mesta vyzve zhromaždenie ku „konštituovaniu sa a vyvoleniu predsedu“: stane sa ním vtedy najzaslúžilejší Ján Francisci, vzápätí „po starodávnej obyčaji na ramená vyzdvihnúť“, s výkrikom „Sláva mu“ donesený na miesto predsedu, to jest k stolu alebo rovno na stôl.

Tá nezabudnuteľná revolučná mladost'! Chce nadviazať tam, kde sa skončilo: na 10. máj 1848 so Žiadostami národa slovenského, no vidí, že niet na Memorande jeho „prirodzeného predsedu“ – M. M. Hodžu: ten od septembra 1860 do februára 1862 nedostával plat, obilie ani drevo – a má päť nezaopatrených detí! Prítomný liptovský župan M. Sentiváni je z tých, ktorí sa o to pričínili: trpká výčitka je adresovaná jemu.

Začiatok – a hneď prvá, i keď tichá zrážka s prítomnou šľachtou!

Vzápätí prenikne ho radosť, keď vidí – dodajme: len v počte! – rozdiel medzi tým, čo bolo v Mikuláši a čo je v Martine teraz: od pádu Veľkej Moravy sa národ „v celosti svojej zhromaždil“, čiže vo všetkých svojich vrstvách!

A zadakuje ešte „mnohovážnemu pánu richtárovi a slávnemu predstavenstvu mesta za roztomilné vyzvanie k zhromaždeniu tomuto, za vďačné a ochotné prijatie i uvítanie v ohradách svojich“ a zažičí, aby mu v tieto dni „v sláve národa pripravili večitú slávu“! (Hlučné „Sláva“.)

Tento právnik bude pevnou a rozvažitou rukou viesť martinské zhromaždenie. Zvolia sa *šiesti* zapisovatelia a určí sa *totožnosť* podujatia: dohodnú sa na názve: *Národné slovenské zhromaždenie v Turčianskom Svätom Martine*. Áno, z iniciatívy tohto mesta a jeho rodofubov zrodilo sa pozvanie: vďaka nemu nech sa zvečni „vnesením do zápisnice“ (Všeobecné opakované výkriky „Sláva mu!“)...

Podľa tónu a vysokej vlny, na akej sa nesie priebeh zhromaždenia, povedal by si, že doba romantická pokračuje – a ona vskutku pokračovať bude – a možnože sa na Slovensku nikdy neskončí.

Zdalo by sa – no toto spoločenstvo pod lipami je nielen *emocionálne* a *temperamentné*, ale také, ktoré aj *temperamentné kriticky*, bez obalu a pádne vyslovuje masovú a jednotlivú mienku: má napodiv nielen zapálené srdce, ale aj britký, kritický rozum. Keď bude niekto zdĺhavý, alebo nebudú s ním súhlasiť, zakričia mu: „K veci!“ alebo „Dost je!“ Vypukne dokonca „Hrnot a krik“, „Nespokojnosť“. Opa-kované: „K veci!“ Keď rečník nebude presvedčivý, zaznejú hlasy: „Prečo? Dôvody žiadame!“ A budú, prudko a hlučne a bez obalu nesúhlasiť: „To nie! To nie!“, „Nepravda!“, „Nechceme!“ Zátvorky vraj vravia i o skepticizme: „Uvidíme“; alebo: „Ešte nie“; „Nie jednej myseľ!“ Vypuká aj „Veselosť“, ale i „Lomoz a krik“, ba dokonca „Reptanie“.

Podľa emócií a rudimentu od pádu Veľkej Moravy prvý slovenský *dav*? Skôr prvý, temperamentný, no hneď aj kritický slobodný *parlament* – možný v zázračnom intermezze krátkych rozpakov medzi Pešťou a Viedňou.

Áno, *parlament*: je tu výkvet národa s platnými, autoritatívnymi hlasmi, sú tu vyslanci – obci, miest a korporácií – a je tu, nepodpísaný sice, no neodtajiteľne a mocne prítomný *ľud*, aj ten hlasuje a sa vyslovuje: výkrikmi, potleskom, hromadným súhlasom alebo odmietaním. V esencii či výberovej vzorke je tu aktívne sa prejavujúce, celé prebúdzajúce sa Slovensko.

Znovu si zavzdychneme: čo by sme dali za to, keby existoval film, ktorý by našim očiam odvíjal, lepšie rečeno zozázračnil prvý slovenský parlament pod lipami! Čo by sme dali za to! Alebo aspoň dagerotypia: Martin – donedávna „poddanské mestčko s výsadami“ – nie je Viedeň, kde už roku 1848 fungovala dagerotypia a zázračne zachytila okamih vyjdenia slovenského vyslanstva od cisára: tam, kde sa Jozef Miloslav tak dumavo a družne opiera o Ludovítovo plece...

To, o čom vieme a máme pred očami, je maľba a z nej kameňotlač: tenučké, útle lipy, predok a spodok kostola, kúsok fary a školského múru, sponad ktorého tiež mávajú: množstvo, zodvihnuté a kývajúce ruky, klobúky. Diali sa pokusy o ich identifikovanie: ten skoro na pravom kraji, so skríženými nohami, s dlhočizným pipasárom a palicou, o ktorú sa stáby nomád opiera, je vraj nikdy našim súčasníkom nezhladiadnuteľný Janko Kráľ!

Približnosti, dohady, ilúzie; historicky neukojená slovenská fantázia, ktorá – takisto – ako Duch – tiež veje tam, kam chce: ale ktorý režisér, ktorý divadelný ensemble nám stvorí raz inscenáciu zhromaždenia pod martinskými lipami? Jeho dialógy, prehovory a repliky, rečnícke zvolania, otázky a odpovede diskutérov, výčkávacov aj rozhodných vášnivcov – zachytáva nám Sládkovičov podrobne zapísaný Denník a ponúka ako priam hotovú *drámu ideí*. Ak sa súdne pojednávanie, diskusia ako zápas myšlienok, a vôbec spor vyhranených vášnivcov považujú – aj Emilom Staigerom – za ponuku par excellence pre drámu, lebo drámu živí nedoriešenie a napätie: „Denník národného zhromaždenia v Turčianskom Sv. Martine dňa 6. a 7. júna 1861“ je veľkolepou – žasneme, že dodnes nevyužitou – ponukou na časovú i nadčasovú, čiže modelovú slovenskú drámu: aj s predohrou a dohrou na fiktívnom javisku.

Spor teda – aj napätie, pretože jeho výsledok nie je známy – rozvinie sa už pri

Jozef Horváth

Ján Baltazár Jesenský-Gašparé

Ján Francisci

punkte prvom, keď *Štefan Marko Daxner*, poslanec mesta Tisovca, číta zo stola text, ktorý chce byť Memorandom.

Teda „*osobnosť národa slovenského a vlastenskosť reči našej slovenskej*“, ktorá nech je potvrdená „zákonom pozitívnym, v korunovacej listine obsaženým“ a zabezpečená „proti bezprávnym útokom nepriateľa“. („Slová tie veľkými literami!“ ozve sa „silný hlas“.)

Prvý punkt sa rozvedie a schváli za všeobecného súhlasu, ba nadšenia; keď však Daxner číta, že to, čo je slovenské, „len v čase a priestore existovať môže“, keď túto slovenskú osobnosť a osobitosť žiada uznať v priestore ako nepretržitej a súvislej mase pod názvom *Hornouhorský slovenský dištrikt* a keď to logicky, dôsledne a pekne porozvádza, vrátane práv slovenčiny ako úradnej reči i „otázku diplomatickej reči uhorskej“ s jej pomerom k slovenčine, vrátane zrušenia zákonov, čo popierajú národnú rovnoprávnosť, zdvihne sa, rozpúta, hoci slobodná a na úrovni debata a či vlastne spor s dvoma základnými stanoviskami.

Zhromaždenie sa rozčesne: na väčšinu, čo s etnografickou čiarou a dištriktom, to jest vymedzeným územím Slovenska súhlasí, a na menšinu: v nej sa exponuje liptovský učiteľ Ján Nemeššáni... A čo náš liptovský národovec Nemeššáni nepovie: „Ja nechcem osobitnú čiaru hraničnú, nechcem krájanie stolice, nechcem vykresania pre nás nového teritória, nechcem dištrikt, nechcem osobitnú správu.“ („Hlasy: Prečo? Dôvody žiadame!“) Pretože vraj – on to už dopredu vie – to neobdržíme, krajinský snem na to nepristane. A na čo vraj žiadať to, čo nie je nevyhnutelné, stačí, že tie hranice máme napísané v myslí...

Medzitým spúšťa sa voňavý júnový dážď: prítomné tisíce okolné lipy neskryjú: ide sa rokovať – hoci ani tam sa všetci nevmetia, ale cez otvorené dvere asi počúvajú – do evanjelického kostola: veľkého to kostola, vtedy najväčšej miestnosti v Martine...

A vtedy nastáva veľká chvíľa pre *Jozefa Miloslava Hurbana*: keď sa má narodiť čin, veľký a hodný toho mena, a treba mu pomôcť k životu – je tu on, rytier a búrliák, hotový presekať mu cestu.

Jeho rečnícky výkon o Daxnerovom návrhu aj rozhodne.

Nemusí už vystúpiť na stól; sú v kostole a vraví najskôr od predsedníckeho sto-

Štefan Marko Daxner

Ján Gotčár

Štefan Závodník

la, čiže od oltára, alebo vystúpiať v niektorom z radov na vlastnú lavicu. Odvšadiaľ ho vidno, všade ho je počuť: ako na bohoslužbách všetky kúty premkávajúci organ...

Hurban nadväzuje na tému spred dvanástich rokov – sedliak hlúpnul, mešťan sa opíčil, zeman sa vydával za Maďara, inteligencia redla, veľikáši sa za slovenský pôvod hanbili – až sem k tejto karikatúre národa sme sa dostali! Verní zostali iba niektorí – „rybári galilejskí!“ („Nábožná tichosť.“) Hľa, od nich sa začína svitanie...

Hurban prehovoril, a všetko sa stalo iným:

„Kto chce mať rovnoprávnosť uskutočnenú, a nechce prijať návrh Štefana Daxnerov, ten nenie úprimný, ba hádam len z užitočnosti sľubuje a v myslí klam skrýva. *My chceme vedieť, ktorý kúsok zeme na širom svete je slovenský kúsok zeme!*“ ... A keby národný útlak neprestával? *Pred celým svetom vysloviť, že sme solidárni, to jest aj politicky sa spájame s Rusínmi, Rumunmi, Srbmi, Chorvátmi a spoločne ideme brániť právo k „osobnosti národnej“.* To sa vie, že sa nemienime mať k Maďarom „ako otrok k páňovi, ale ako brat k bratovi“ – počujete to vy, stále ešte nedôverčiví i ušlachtilosti štúrovskej a memorandovej myšlienky?...

Dlho sa bude na túto rozsiahlu – na trinásť tlačených strán rozťahnutú – reč v Martine spomínať; a keď sa v budúcnosti rozšíri, že „bude kázať Hurban“, píše P. Halaša, už len chýr o tom spraví rozruch nesmierny. Mimochoďom, v tomto chráme bude Hurban ešte kázať pred tromi valnými zhromaždeniami Matice: 9. 8. 1865, 7. 8. 1867 a 5. 8. 1868!

A on? Možno aj takým vďačným poslucháčstvom odmeňovaný ako na revanš povie: „v našom sladkom Martine“.

Kto sa čuduješ alebo usmievaš, pochop, že tých niekoľko tisíc Slovákov si podvedome i jasne uvedomuje, že národ práve na tomto mieste *vstáva z mŕtvych*, že sa práve v tomto mieste a v kostole, tu pod lipami, odohráva veľký historický predel, akýsi nevýslovňý, ba mýtický Začiatok: hodina medzi deväťstočnou Tmou a rozbrskom velasľubného, nekonečného Dňa. Dnes ťažko odhadnuteľné, tým menej vysloviteľné pohnutie premkýna, ovláda a zjednocuje všetkých prítomných. Premkýna ich iste aj spojokné vedomie, že nič proti „celistvosti vlasti uhorskej“ ani

Maďarom neurobili, tak úprimne predsa s tou „uhorskou vlasťou“ zmýšľajú! Aj *Maďari* sa nazývajú v memorande *bratmi*.

A hlási sa znovu – posledný už raz – génius rečníka o vyslovenie génia tejto už- už nenávratne a nevýslovne uplyvajúcej chvíle: ešte jeden tlkot jeho srdca nech vypočujú „priatelia dobrotiví“ – tušíme, ako sa v dušiach prítomných slávnostná nálada nekončí, ale vyvrcholuje – a vezmú si ho, ak môžu, so sebou do dolín a návrší, do svojich domov a rodín milých. („Prosíme! Prosíme!“)

Netreba ho menovať, vieme, kto hovorí: „Páni moji!“ – o chvíľu ich osloví „bratia sladkí!“ – „Už sa rozídeme; kde nám tak dobre bolo, tam pustotu necháme! Ale ako ten striedok, z ktorého denné svetlo a teplo prijímame,... tak my budme tie blesky slnečné v ľuďe, čo priam i ulice svätomartinské pusté zostanú. Srdce naše bude tlkovať svätomartinským ohňom, čo priam i pusto bude pod lipami svätomartinskými!“ A nech už bude výsledok žiadostí akýkoľvek, nech znovu budeme ukrajovať „chlieb pelinkový“, jeden výdobytok „čas-tyran a človek-vrah“ nám nikdy neodníme: „to hrdé povedomie, to blahoslavené oči a srdce videnie, ktoré nám kongres tento vydobudol, ukázal, vtláčil do pamäti“ – a zaplesá: ako Boh všemohúci „podivne, nepochopiteľne, bohato požehnal semeno, ktoré sme siavali po týchto velebných Tatrách v dňoch mladosti našej“. Ako sa niekdajší chlapci, posmievaní a prenasledovaní, rozrástli v takýto národ veľký. A zavolá na slávu všetkým, čo „rozhojnili tých šuhajcov, ktorí svätomikulášsky zjazd v máji roku 1848 zapríčinili“.

Ako vidno, spomienka na revolučnú mladosť je nezničiteľná; ako vidno, duch memorandový a potom aj matičný chce vedome nadväzovať na stvoriteľského ducha štúrovského: Hurban si prvý uvedomuje túto kontinuitu.

A prv „než zoskočím z lavice tejto“ – v kostole sa teda rečnilo tak, že rečníci si stali na lavicu, kde sedeli! – zavolá na slávu „tomu krásnemu mládencovi z roku 1848“, potom junákovi roku nasledovného, a hľa: aj mužovi roku 1861, „ktorý tak múdro, tak umelo, tak mocne nám v dňoch týchto slávnosti martinských prezidoval!“ (Ktorému – budme nemiestne ironickí – on, ohnivý Jozef Miloslav ako kaplán na Brezovej, odľúbil spanilú Jurkovičovjeh Aničku. Ale to potichu a vskutku mimochodom.)

A on, ešte švárny, no už aj pokorný predseda Ján Francisci, zaďakuje v tom kostole „Pánu Bohu, ktorý pomáhal nám až do týchto dní a v týchto dňoch milostivo“ – a za ním hneď naostatok – po Pánu Bohu prvému! – *mestu svätomartinskému*, ktoré „povolalo nás, prijalo nás, umiestnilo nás, srdcom rodolubým zúčastnilo sa s nami v modlitbách, túžbach, poradách včerajších i dnešných. Národné slovenské zhromaždenie toto a v zhromaždení tomto duša i vôľa národa za všetko to dobrorечи Svätému Martinu mestu! Žehnanie národa, požehnanie Božie nech bude a zostáva v milých ohradách jeho, v spaniloduchých rodinách jeho naveky!“

Je to nadnesené, je to romantické, ale v týchto chvíľach skutočné: v očiach a srdciach národovcov mesto Martin zaujalo na Slovensku miesto hneď prvé po Pánu Bohu!

Tak zostane to potom aspoň na celé polstoročie.

Nášmu zborovému spoločenstvu ručných prác do memorandového pamätníka

Spoločenstvo ručných prác v januári 2011 oslávilo pätnásť rokov existencie

Jubilujúce spoločenstvo ručných prác, ktoré v martinskom evanjelickom zbere pôsobí pätnásť rokov, nadväzuje nevdjak na dávnu Živenu a jej výšivkárske tradície. V dávnom historickom povedomí ručných prác sa neraz zjaví slávna výstava slovenských výšiviek, ktorú v Martine v lete 1887 zorganizovala vtedajšia Živena na čele s predsedníčkou Annou Pivkovou, členkou evanjelického a. v. zboru v Martine. Výstava namiesto vtedy zatláčanej a zakazovanej slovenčiny prehovorila jazykom krásnych slovenských výšiviek, ktoré dokumentovali a ohlasovali talentovaný a tvorivý slovenský život, nadchli a povzbudili Slovensko a očarili vtedajšiu strednú i západnú Európu. Historici starého Martina právom zdôrazňujú: Nebolo od času Memoranda národa slovenského v roku 1861 a za tým nasledujúceho založenia Matice slovenskej či slovenských gymnázií v národnom živote Slovákov významnejšieho zjavu, akým bolo otvorenie celoslovenskej výstavy slovenských výšiviek,

ktorá sa uskutočnila v dome Viliama Paulinyho-Tótha (na dnešnom Námestí Svetozára Hurbana-Vajanského). Výstava sa stala manifestáciou slovenského odhodlania prežiť ťažkú dobu bezohľadnej maďarizácie. Zapôsobila ako osobitě slovenské memorandum, ktoré namiesto „umlčaných“ mužov zručnými rukami vyslovili – „vyšivali“ slovenské ženy. Už otvorenie výstavy, ktorú navštívilo množstvo obdivovateľov, pôsobilo monumentálne. Výstavu pozdravili mnohí slovenskí národovci, mestá a obce, slovenské i zahraničné časopisy, nezaobdnutelne ju zdokumentoval známy etnograf a fotograf, člen nášho zboru, Pavol Socháň.

Dr. Jozef Miloslav Hurban v martinskom evanjelickom kostole na službách Božích, ktoré sa konali pri príležitosti otvorenia výstavy 3. augusta 1887, v kázni nekompromisne odporoval kritikom výstavy, ktorí v nej hľadali odkaz prastarého pohanského ľudového umenia: *Je tu celý život vyvinutý tej najušľachtilejšej zábavy. Podte sem, nepriatelia, podte, podívajte sa, či*

nájdete jednu bodku, jeden steh, jedného vtáčika, jednu rezanú plachtu výšiviek tunajších, kde by bol patrný úšklabok na Boha a Jeho Syna Ježiša Krista? A v Národných novinách, ktoré vyšli v ten istý deň v Martine, vysoko vyzdvihol kresťanskú tendenciu výstavy: *Vyšivačka stroj-
noľahkoprstá, drobnohládnooká ticho vývodí
v celých okresoch mravčou svojou pilnosťou, tvo-
rívou obraznosťou, čistotou stehov, okrúhlosťou
tvarov a tpežlivosťou svedomitou pri zložitých
a v sebe pozvíjaných formách. A jej prostriedky
umenia sú veľmi prosté: olovko, cverna, hodvábn-
na niť a ihla. Týmito prostriedkami už od tisícov
ľet vyšivačka slovenská okrášľuje dom i oltár,
krstiteľnicu a kazateľňu, koruhev svätú i svet-
skú. Jej vzdychy pri tvorení idú voždy k nebu, za
milého, za vieru, za brata a pobratima, za ma-
tku a pokoj duše zosnulých. Kvietky, vtáčiky, fi-*

*gúrky tvarov tajomných, písmeny už prostému
ľudu neznáme sú až dodnes vyšivačkám slo-
venským dobre známi nosičia myšlienok a du-
cha výšiviek národných, sú dojemnej krásy
a národa dôstojné.*

Po službách Božích sa uskutočnilo valné zhromaždenie Živeny. Obecenstva bola „tolká si-
la“, že by sa nevošlo do žiadnej miestnosti vo vte-
dajšom Martine, preto sa konalo – podobne ako
memorandové zhromaždenie – pod pamätnými
lipami pred martinským evanjelickým kostolom
– na dnešnom Memorandovom námestí.

Slovenským ženám – kresťankám – sa pri tej-
to príležitosti hlboko poklonil i najväčší sloven-
ský básnik Pavol Országh-Hviezdoslav, ktorý do
dnes neprávo zabúdanej básne *Eulesiny* vložil
ódu na génia slovenskej pracovitej, vernej a sta-
točnej, viere oddanej ženy:

Ó, ženy naše bodré, vaše činy
sú tichým síc, no mocným hýbadlom
pri diele spásy... V mužskej dумы stíny
aj, vovádzate skvelé Eulesiny!*

Vy našli v poli – svet mnel – zavädlom
kvet nový: čarnú ľalij, rozmaríny;
i tešíte rod vlastným zrkadlom.
My hűtali: chlieb ľudu tvrdý je i horký;
vy: jasný genij jeho zlieta do komůrky.

A pravdu máte, dômysel váš plati;
ó, vďaka za ten dôvod rozmilý!
Hľa, popolušky nebojasné šaty:
tam hviezda, tu kvet – mriežka – prútik zlatý.
Už vstáva, vzlieta z prašnej mohyly;
ha! zázrak! anjel! – Svet až k žasu jatý –
a náš on – vítaj, zjave spanilý!
Sem! skoro vence, z kvetodúhy, zlatých klasov –
nech krása duše stretá s rodných niv sa krásou!

Ó, bodré naše ženy! Vďaka vrelá
vám za česť rodu svojmu priznanú;
vy siahli v pravde v jeho dolín žriela
i vyniesli ste pravých perál veľa,
šat dúhy prostú jeho pre pannu...
Hej, vo vás našiel svojho archanjela!
Vy prijali ho v istú ochranu
i strážite. Zlá závišť vidí krásu, vidí,
no zďaleka, bo bdiete – bdíte, Hesperidy.**

* Eulesiny – bájne miesto v gréckej mytológii

** Hesperidy – v gréckej mytológii mali za úlohu strážiť strom,
ktorý rodil zlaté jablká nesmrteľnosti

Konfirmácia: Ale ja som prosil za teba!

*Šimon, Šimon, ajhľa satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu;
ale ja som prosil za teba, aby tvoja viera nezanikla.
A ty časom, až sa obrátiš, utvrdzuj svojich bratov.*

L 22, 31–32

Milí konfirmandi, rodičia, vážené kresťanské zhromaždenie!

Touto kázňou by som sa chcel prihovoriť v prvom rade vám mladí konfirmandi, ale rovnako osloviť by tieto slová mali znieť i nám ostatným, zvlášť rodičom.

Pri konfirmácii sa naše pokrstené deti tým, že vyznajú sami svoju vieru v Pána Boha, stávajú dopelými členmi cirkevného zboru. S množstvom svojich povinností a práv. Očakáva sa od nich, že vystriedajú konfirmačné lavice za lavice kostolné, nájdu si tu svoje miesto, priateľov a že budú potešením pre svoje okolie... a napokon budú s nami, veriacimi v Krista, aj očakávať kráľovstvo Božie.

To je naše očakávanie, náš zápas. Nebude jednoduché ho vyhrať. Čítali sme, ako Pán Ježiš Kristus hovorí učeníkom: Satan si vás vyžiadal. Aj iný má o nich záujem. Aj iný bude do poslednej chvíle o našich konfirmandov zápasíť. Tieto slová evanjelia nám pripomínajú tri veľmi dôležité veci.

Prvá hovorí o tom, že zlo je realitou, skutočnosťou, nechodí po horách, ale po ľuďoch. My sme si zvykli so zlom už akosi nepočítať. Aj keď je okolo nás, radšej sa mu vyhne, aby sme predišli neprijemnostiam. Človek v dnešnom svete má vážny problém. Stáva sa voči zlu imúnnym a čo je ešte horšie, imúnnym sa stáva aj voči dobru. Za pár rokov práce s mladými som neraz hľadal odpoveď na otázku: v čom sú títo mladí ľudia iní, než sme boli my? Nemôžem si pomôcť, ale takmer vždy mi vyšlo, že sa od nás v ničom mimoriadne nelíšia. Spomínam si na jedného staršieho, nábožného a veľmi dobrosrdečného presbytera z môjho bývalého pôsobiska, ako rozprával o svojom období konfirmácie. Ako kradli jablká z farskej záhrady, lebo tie chutili najlepšie z celej dediny, alebo ako zatvorili niekoľkých spolukonfirmandov do chlieva a oni vymeskali výučbu. Ale aj to, že keď sa to niekdajší brat blatnický farár Ján Bohumil Horváth dozvedel, exemplárne ich potrestal. Aj títo naši mladí konfirmandi sú našim obrazom. Ak vyčítame im, vyčítame vlastne seba. Stáva sa voči zlu imúnnym, pretože máme s nimi viac problémov, ako mali s nami naši rodičia? Je to preto, lebo okolie – my – sme k mladým iní. Mám možnosť sa o tom presvedčiť na každom kroku. Pretože sme mnohí opustili hodnoty, v ktorých naši chlapi a dievčatá majú vyrastať. Stali sme sa vlažnými aj voči zlu aj voči dobru. A tak keď niekto z mladých napríklad nájde správny smer v živote, rozhodne sa nasledovať Krista, takmer nikto si to nevšimne a už vôbec nie spoločnosť. Ale rovnako si ho nikto nevšimne ani vtedy, keď sa v živote rozhodne zle. Ani rodina, ani cirkevný zbor, ani spoločnosť akoby sme nevedeli vytvoriť prostredie, v ktorom by ho v dobrom podporovali a v zlom napomínali. Všetkým to je viac menej jedno.

Ako ľahko sa musí Satanovi pracovať s našimi deťmi, keď je nám to úplne jedno! Vtiahne si ich do svojich chápadiel a my si to ani nevšimneme. Začne sa to pár nevinnými rozprávkami v nedeľu a skončí ktovie kde. Satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu. Tak to robí s každým a boli by sme úplne stratení, keby za nás Pán Ježiš neprosil. Ale ja som prosil za teba, Peter, aby tvoja viera nezanikla. My, bratia a sestry, tento zápas viery môžeme vyhrať. Nie je to až tak celkom stratené. Aj z tej najvyprahnutejšej zeme môže vzísť tráva, len treba vytvoriť správne podmienky. Podobne aj z mladého človeka, pred ktorým povedzme ľudia majú strach a mnohí už nad ním kývli rukou, môže vzísť Božie dieťa. Je mnoho takých príkladov, len si ich treba viac všimáť. Krásnym príkladom je autobiografia Nicka Cruisa, bývalého mafiánskeho bossa v USA, ktorý odovzdal svoj život do Božích rúk a stal sa kresťanom. Ale mnoho takýchto dotykov Pána Ježiša Krista zažívame aj my tu v Martine, možno niekedy len nepatrných, ale cítime, že sme pod Božou ochranou, že aj za nás prosil, aby naša viera nezanikla.

Milí konfirmandi, do vášho života príde mnoho takých okamihov, kedy by mohla vaša viera zahynúť. Nedovoľte to, a nedovoľte to ani my dospeli. Čo by to bolo za víťazstvo viery, ktoré by bolo len pre seba. Takáto viera mnohých speje k zániku, lebo si ju nechali len pre seba. Povedali si: ja verím a to mi stačí. Všimnime si však, že Pán Ježiš Kristus neprosí za Petra len preto, aby ho zachránil.

Ježiš vlastne Petra potrebuje: A ty časom, až sa obrátiš, utvrdzuj svojich bratov. Vaším dnešným vyznaním viery vstupujete do spolupráce s Pánom Ježišom Kristom. Tak ako vy potrebujete Jeho, aj On potrebuje vás. Vy totiž budete Jeho hlasom, Jeho rukami i nohami. Vy budete evanjeliom a Bibliou pre tento svet. Odteraz sa na vás bude svet pozeráť cez objektív kresťanských zásad. Vy budete mať byť obrazom Krista na zemi. Na vás sa budú upínať oči mnohých, napríklad na diskotéke, ako sa správaš a čo piješ. A podľa toho sa budú správať aj ostatní. Pokračujte vo svojom živote tak, aby keď sa bude váš život končiť, stál za vami dlhý rad tých, ktorí práve skrze vás uverili. Amen.

MILAN KUBÍK,
zborový farár

Naši konfirmandi 2011

Babušík Jakub
Čierny Martin
Dudová Barbora
Dutková Kristína
Fízel Martin
Guráňová Lucia
Hauzerová Lucia
Holešová Katarína

Jastraban Ivan
Karvay Michal
Kovalčíková Zdenka
Michalec Michal
Plicová Gabriela
Plicová Petra
Štefániková Katarína
Valocký Matej

JE TAKÝ DEŇ

Prebudili ste sa, konfirmandi naši, do významného rána,
ktoré vašim životom, tak mladým, nový rozmer dáva.

Je cťou byť hosťom pri stole u Božieho Syna –
no tým sa všetko nekončí, ale len začína.

Či zapriete Ho, alebo chcete ďalej v Jeho stopách kráčať,
záleží, do akej pôdy padlo zrno rozsievачa.

Dúfam, že vám ho vtáci z kraja cesty nevyzobú,
ale pre radosť nás všetkých prinesie úrodu.

Kto odkaz predkov bude niesť, ak prejdete na ateizmu fórum,
zbytočne namáhal sa potom Tranovský s Citharou sanctorum.

Márne by boli za slobodu vyznania vznesené obete,
preto tak veľmi na tom záleží, či verní zostanete.

Aj keď vás štúdium a práca po svete rozfúka,
ak prijmete Ho, bude s vami Jeho žehnajúca ruka.

A keď vás aj načas odláka klamu svetská krása,
Pán vinice vždy bude na vás trpezlivo čakať.

Každý botanik a sadár zaiste povie vám,
že ovocie v záhrade tienistej len ťažko dozrieva.

Nech vám na ceste viery tiene pochybností výhľad nezaclonia
a sprevádza vždy na nej pokoj nášho Pána!

VLADIMÍR KNOŠKO

(Odznelo na úvod konfirmačných služieb Božích 22. mája 2011)

Sčítanie ľudu – započítanie k zástupu verných

V tých dňoch vyšiel rozkaz od cisára Augusta popísať celý svet. Tento prvý popis bol vtedy, keď sýrskym vladárom bol Kyrenios. Išli preto všetci, aby sa dali zapísať, každý do svojho mesta. Vybral sa teda aj Jozef z Galiley z mesta Nazareta do Judska do mesta Dávidovho, ktoré sa volá Betlehem, pretože bol z domu a z rodu Dávidovho.

L 2, 1-14

Milí bratia a sestry,
na úvod vás chcem ubezpečiť, že som si nepoplietol ročné obdobia a správne ste spozorneli pri čítaní tohto známeho vianočného posolstva o narodení Pána Ježiša Krista. Ostali ste trochu prekvapení, ale inšpiroval ma k nemu brat biskup Slavomír Sabol na nedávnom stretnutí Dištriktuálneho predsedníctva v Prešove, kde sme hovorili aj o význame sčítania ľudu, ktoré nás všetkých čaká. Viem, že tá kolónka o cirkvi, do ktorej patrím, nie je vždy o vzťahu, o viere a láske k Bohu. O tom sa presvedčím najmä v najbližšiu nedeľu po zverejnení výsledkov sčítania na službách Božích, keď uvidíme ten gigantický rozdiel medzi tým, koľko sa nás prihlásilo k cirkvi, a tým, koľko nás bude sedieť v kostole. Ale pre nás to môže byť aj príležitosť iná, príležitosť priznať sa k viere v Boha. Vydať počet zo svojej viery aj týmto spôsobom. Význať Pána a nezaprieť. Tak ako to odznelo pred oltárom (L 12, 1nn).

Hovorím to preto, lebo nie vždy bolo možné takto sa k viere priznať. Myslí na doby nie tak dávne. Sčítanie napokon nikdy nebolo pre ľud príjemnou vecou. V dávnej minulosti sa to robilo najmä

kvôli daniam a poplatkom. Výsledkom bola vždy záťaž pre obyvateľov krajiny. Tak nám to pripomína aj správa o sčítaní ľudu za čias kráľa Dávida: *Satan povstal proti Izraelu a naviedol Dávida sčítať Izrael. Preto Dávid nariadil Jóabovi a hodnostárom ľudu: Chodte, spočítajte Izrael od Beer-Šeby až po Dán a prineste mi správu, oboznámte ma, aby som vedel, koľko ich je. Ale Jóab povedal: Nech Hospodin pridá k svojmu ľudu i stokrát viac, ako ho je. Beztak sú všetci, pán môj, kráľ, sluhami môjho pána. Prečo si to môj pán žiada? Prečo sa má tým Izrael previniť?*

Aj náš biblický text, sestry a bratia, hovorí o sčítaní, ktoré iste spôsobilo nemalo ťažkostí, bolestí a zmätkov. Cisár Augustus dal popísať celú rímsku ríšu. Židia sa určite proti tomu búrili. Aj preto musel vydať rozkaz. Ale všimnime si, ako si aj toto Pán Boh používa pre svoj plán a Jozefa s Máriou vedie do Betlehema.

Chceme sa aj my pýtať, prečo by sme sa mali prihlásiť a aký má význam pre Božie kráľovstvo, pre moju vieru tá kolónka o viere v Boha. Prečo sa išli zapísať Jozef a Mária.

Čítali sme, že Jozef z Galiley sa vybral do Judska, do Betlehema, do mesta Dá-

vidovho, pretože bol z domu a rodu Dávidovho. Idú sa priznať k svojmu domu. Ak myslíme na ten dom a rod duchovný, tak to skutočne pre nás nie je ľahké. Pretože sme aj ako rodiny, aj ako národ poväčšine stratili na náš duchovný domov väzby. Vidíme to najmä u strednej a mladšej generácie, že to, čo im najviac chýba v identifikácii sa viery, nie sú ani tak informácie a možnosti, programy, ale niekto, o koho sa vo svojej blízkosti v zápase o vieru môžu oprieť. Pri práci s deťmi nám nechýba besiedka, pracovníci, materiál, priestory, ale rodič, ktorý s láskou to dieťa na besiedku privedie. Starý rodič, ktorému nejde len o to, aby bolo pokrstené, ale aby v tejto viere vyrástlo a raz dosiahlo aj večný život a spásu.

Naozaj, priznať sa k svojmu duchovnému domu nie je ľahké aj preto, že mnohokrát je ten dom celkom ošarpaný, zanedbaný, zničený, ako bolo kedysi to naše gymnázium. Niekoľko rokov ba desaťročí v ňom nikto nebýval. Nedá sa ani predať a ani zbúrať. Dokonca aj tie chodníky k nemu sú zarastené a nepriateľ diabol seje okolo neho ďalšiu burinu. Nesmieme sa poddať, dať znechutiť. Nahovorí si, že to nemá význam, že ten duchovný rod je len o veľikánoch našej histórie – Kuzmánym, Horváthovi, ale že do toho rodu patrí aj tvoj otec a mama, aj starí rodičia a aj ty sám patíš do rodu Dávidovho. Aj ty si súčasťou viery svojich predkov, ktorí nevyplňali len kolónku na papieri, ale hriechom a bezbožnosťou vyprázdnené celé miesta našej histórie, aby ich naplnili evanjeliom.

Aj Jozef a Mária sa identifikujú s predkami. Nie je to len formalita, povinnosť, nostalgia. Jozef veľmi dobre vedel, čo znamená Boh Abraháma, Izáka a Jáko. Aké by to bolo silné, keby vaše dieťa povedalo, že verí v Boha svojho otca alebo svojej mamy? Hovorím to preto, lebo mám pocit, že aj ako cirkev v tejto veci

nie celkom jasne vieme vysvetliť, prečo tú kolónku ev. a. v. cirkev máme označiť? Nemožno určite obísť pekné plagáty „verni ECAV“, pekné snahy v časopisoch a upútavky v Evanjelickom posle. Je dobré, že dbáme aj na toto. Ale citiť z toho strach, že nás po desiatich rokoch bude menej. Ale ak by sme sa na sčítanie mali pozrieť očami nášho biblického textu, tak nejde len o stretnutie s komisármi, ale o stretnutie so živým Kristom. Ak sa nestretneme s Kristom, tak na čo je toto sčítanie? Myslím v tejto súvislosti aj na našich konfirmandov. Určite ich rodičia zapíšu ako evanjelikov, dokonca ich zapíšeme aj do našej matriky, ale čo to bude za zápis ak sa nestretnú s Kristom? Myslím na pripravované oslavy 150. výročia Memoranda slovenského národa. Náš cirkevný zbor k nim prispieva značnou mierou. Určite sa zapíšu a započítajú do plejády veľkolepých. Ale čo to bude za zápis, ak veľkoleposť nebude ukazovať na Krista?

Určite si to vyžaduje všetko, aj veľkú poslušnosť voči Bohu. Mária s Jozefom naplňajú obyčajný rozkaz k zápisu, ktorý Židia z tej duše nenávideli aj preto, lebo vedia, že sú v Božích rukách. Idú poslušne napriek ťažkostiam, ktoré si cesta do Betlehema vyžiada. Idú, aby sa aj oni stretli s Kristom. Vieme, že nie všetci mali takúto odvahu. Vieme aj to, koľkí sa zdráhali priznať k Ježišovi Kristovi. Aj v našej krajine bude veľa takých. Mnohí sa zapíšu len formálne. Ale pre nás to môže byť aj osobné vyznanie, že som sa s Kristom stretol a že aj ja som započítaný do zástupu verných. A že sa časom pripojím k tým, ktorí kedysi spievali Sláva na výsostiach Bohu, a pripravím sa tak na pieseň úplne novú, pieseň Baránkovu, pieseň Tomu, ktorý otvorí knihu večného života. Amen.

MILAN KUBÍK,
zborový farár

Lutherov Veľký katechizmus opäť oživa

Rozhovor s **Tomášom Gulánom**, učiteľom Biblickej školy a Žilinskej univerzity, ktorý je editorom čerstvej knižnej reedície **Veľkého katechizmu Martina Luthera**.

Prečo si sa rozhodol venovať práve katechizmu?

Je zarážajúce, že v mnohom sa Lutherova situácia zo 16. storočia nezmenila ani dnes, a ako potvrdzuje skúsenosť, aj dnes platia Lutherove slová, že „ešte aj dnes sú nevzdelaní dospelí ľudia, ktorí o viere vôbec nevedia,“ a „ľud sa, žiaľ, neveľmi stará o evanjelium“. Na druhej strane, Lutherov katechizmus som použil hneď prvý rok mojej učiteľskej praxe na Biblickej škole. Moji študenti, ktorí sa s Lutherovým *Veľkým Katechizmom* zoznámia, sú takmer vždy pozitívne prekvapení živosťou jeho jazyka a výrazových prostriedkov a text je pre nich veľmi aktuálny. Hoci ide o dielo staré takmer päť storočí a navyše s teologickou tematikou, číta sa nad očakávanie ľahko a plynulo. Zdá sa teda byť optimálnou kombináciou „serióznej“ teológie a komunikatívnosti tak v Lutherovej dobe, ako aj v súčasnosti.

Pre koho je katechizmus, a teda táto kniha určená?

Katechizmus je určený všetkým *obyčajným ľuďom*. Čítať ho majú tí, ktorí sa síce teológiou nezaoberajú profesionálne, no ak majú správne chápať a prijímať kresťanskú zvesť, musia rozumieť jej základnej podstate. Katechizmus je tiež určený *rodičom*, ktorých úlohou je vychovávať svoje deti v kresťanskom duchu, a to nielen privedením detí do kostola, ale aj osobným svedectvom a vysvetlením viery. V neposlednom rade, ako priznáva i sám Luther v predslove, určený je aj *profesionálom* v duchovnom odbore, t. j. farárom a učiteľom náboženstva. Dúfam teda, že aj v našom zbore sa do neho začítajú mnohí doma či na biblických hodinách.

Nie je priveľmi trúfalé zo strany reformátorov nazývať katechizmus „laickou Bibliou“?

Treba si uvedomiť, že v 16. storočí ešte nebolo bežné, aby sedliak vedel čítať. To je jeden z dôvodov, prečo sú stredoveké kostoly bohato ilustrované biblickými príbehmi, tzv. *biblia pauperum*, teda Bibliou chudobných, ktorí sa dozvedali základnú biblickú históriu nie z textu, ale z vyzozprávaných a vyobrazených príbehov. Aj vydania Lutherovho Veľkého katechizmu boli ilustrované početnými drevorytmi (z ktorých sme niektoré prebrali aj do nášho vydania), kde ku každému prikázaniu či článku kréda a modlitby bol priradený buď biblický príbeh, alebo výjav z bežného života ilustrujúci hlavnú myšlienku. Cieľom katechizmu je teda byť nielen rozsahom, ale aj jazykom dostupnejším ako celá Biblia.

Katechizmus nás však v žiadnom prípade nechce oddialiť od jej čítania, práve naopak. Je nástrojom, ktorý nám pomáha lepšie čítať a chápať Bibliu, a to tým, že opakovane poukazuje na stredobod biblického posolstva. V katechizme sa dozvedáme, ako nájsť to skutočne podstatné a dôležité v spleti všetkého biblického, náboženského a duchovného. Luther sám vysvetľuje svoj vykladačský kľúč v predslove k Novej zmluve. Hovorí, že keď v Biblii objaví ťažko vysvetliteľné miesto, predovšetkým ak sa toto zdá byť v protiklade k iným biblickým miestam, použije Krista ako skalu, ktorou rozbije tvrdú škrupinu a dostane sa tak ku sladkému jadrú, k evanjeliu.

Ako nám môže katechizmus pomôcť v skúmaní, ktoré učenie je správne a ktoré ide proti evanjeliu?

Počas reformácie sa práve katechizmus osvedčil ako výborný nástroj na komunikáciu a zachovanie evanjeliového posolstva. Po Lutherovej smrti (1546) nastali medzi evanjelikmi viaceré teologické konflikty, ktoré bolo nevyhnutné riešiť. Aby sa zachovala jednota, teológ Jakob Andreae navrhol ako nástroj na dosiahnutie konsenzu súlad učenia s krédom a katechizmom. Všetky novovzniknuté teologické spory podriadil základom kresťanskej viery a takto dospel k riešeniu často komplexných teologických tém. Svedectvom o tomto je dvanásť článkov *Formuly svornosti* (1577), ktoré završujú evanjelické vierovyznavačské spisy. Som presvedčený, že aj dnes môžeme využiť Veľký katechizmus a základné kresťanské témy v ňom rozoberané ako lakmusový papier toho, či ten-ktorý zvestovateľ je kresťanský, alebo je to iba samozvaný duchovný guru.

V čom sa líši nové vydanie Veľkého katechizmu od predchádzajúcich?

Predchádzajúce vydanie a preklad Ota Víznera je starší ako polstoročie. Preto bolo potrebné upraviť text aj z jazykovej, aj z teologickej stránky, aby bola čo najvernejšie komunikovaná pôvodná čírosť Lutherovho textu. Navyše boli pridané vysvetľujúce poznámky pod čiarou, marginálie (postranné poznámky) kopírujúce líniu argumentu a zvýraznenie hlavných myšlienok. Taktiež sme pridali historicko-teologické úvody k jednotlivým častiam Veľkého katechizmu. Na týchto spolupracovali učители – kolegovia z Biblickej školy: Dekalóg spracoval Bohdan Hroboň, Krédo a Lutherov historický kontext Tomáš Gulán, Modlitbu Pánovu Andrea Korečková, sviatosti Adrian Kacian.

Ako sa možno dostať k novému vydaniu Veľkého katechizmu?

Knihla vychádza práve v týchto dňoch – počas svätodušných sviatkov. Možno si ju zakúpiť buď v Biblickej škole prípadne na farskom úrade. Za cenu 10 eur získate nielen krásnu a reprezentatívnu publikáciu (farebnosťou a grafikou pripomína prvotlače zo 16. storočia), 224 strán v tvrdej väzbe, ale aj výborný zdroj duchovnej obživy pre seba či pre svojich blízkych.

Máš ešte nejaké slovo na záver?

Na svete každoročne vychádza viac ako tisíc monografií venovaných teológii Martina Luthera. Na mnohé z nich, žiaľ, iba sadá prach v knižniciach a zaberajú miesto v akademických skanzenoch. Dúfame, že životodarná sila evanjelia obsiahnutá v Lutherovom Veľkom katechizme padne na úrodnú pôdu a prispeje k lepšiemu poznaniu našich duchovných koreňov a prinesie oocie v hodnovernejšej kresťanskej službe, zvesti a misií aj nášho cirkevného zboru. Prajem všetkým požehnané a obohacujúce čítanie.

Rozhovor pripravil Š. N.

Odluka cirkví od štátu – predvolebný evergreen alebo predzvest blížiacich sa zmien?

Majú sa evanjelici báť finančnej odluky cirkví od štátu? Čo všetko možno v budúcih rokoch čakať vo veci tejto odluky? To boli otázky, ktoré mi blúdili myslou, keď som v správach opäť raz počul liberálneho politika otvárať citlivú tému vzťahu štátu a cirkví. Nie je to prvýkrát a ani naposledy, čo sa politici pokúšajú pretrhnúť tento zväzok. Jedni na to majú ideologické, iní pragmatické dôvody.

Ako sa to tentokrát začalo? Skôr by bolo na mieste spýtať sa, kde sa to začalo. Nebolo to totiž na Slovensku, ale v susednom Rakúsku. Správu o tom, že v slovenskej politickej strane SaS sa diskutuje o modeli financovania cirkví, priniesla v polovici minulého leta rakúska agentúra APA s odvolaním sa na tamojšiu katolícku tlačovú agentúru. Správa citovala ministra kultúry Daniela Krajcera, podľa ktorého ide o snahu „položiť na stôl alternatívu možného oddelenia cirkví a štátu“. Práve v radoch jeho strany sa aktuálne diskutuje o modeli účelového viazania podielu daní. Ti obyvatelia, ktorí by v budúcnosti chceli podporiť finančnými prostriedkami niektorú z cirkví, by podľa Krajcera odvádzali nad rámec 18 percent dane z príjmu jedno percento navyše (dohromady to dáva súčasnú 19-percentnú daň pre všetkých).

Krátku správu prebral a zverejnil prvýkrát denník Pravda v utorok 17. augusta 2010. Reakcia na seba nenechala dlho čakať. O dva dni zverejnili slovenské denníky podráždenú reakciu Konferencie biskupov Slovenska, ktorej prekážalo, že minister zverejňuje svoje úvahy na tému financovania cirkví bez predošlých konzultácií s ňou. Minister vzápätí poprel, že by navrhol konkrétny model financovania cirkví tak, ako to bolo medializované, a nevidí dôvod na znepokojenie zo strany cirkví. Podľa stanoviska ministerstva kultúry minister iba reagoval na otázky novinárov v súvislosti s programovým vyhlásením vlády, v ktorom sa píše, že vláda bude naďalej rozvíjať doterajšiu úspešnú spoluprácu a korektný dialóg s cirkvami a otvorí celospoločenskú diskusiu o problematike financovania cirkví. „Nechcem a ani nemienim nijako vnucovať svoj názor na model financovania cirkví, pretože jednoznačne chceme dodržia-

vať programové vyhlásenie vlády, to znamená začať celospoločenskú diskusiu o tejto téme predovšetkým s cirkvami a náboženskými spoločnosťami,“ vyjadril sa Krajcer.

O odluke cirkví od štátu sa hovorí každé volebné obdobie. V médiách vždy na chvíľu vznikne virvar, aby potom ustal a neskôr sa zopakoval. Takto to bolo za Mikuláša Dzurindu, keď za odluku brojila strana ANO, aj za Róberta Fica, keď tému naznačil Dušan Čaplovič, aby nakoniec vyhral pakt o neútočení medzi ľavicou a cirkvou. Nič nenaznačuje, že SaS Richarda Sulíka dopadne inak. Na konzervatívnom Slovensku sa totiž táto téma otvára neľahko a žiaden z politikov, čo ako presvedčený o správnosti odluky, pod sebou predsa nechce pilíť nohy vlastného parlamentného kresla. Zdá sa, akoby táto téma mala dosiaľ hlavne predvolebnú mobilizačnú funkciu so zámerom podchytiť liberálnych a proticirkevne naladených voličov – i keď tentokrát sa politické a cirkevné vody rozčírili po voľbách. Čaká nás azda v najbližších mesiacoch zodpovedná celospoločenská diskusia na túto tému? A ak áno, akým prínosom v nej budú evanjelici?

Ak by sme sa pokúsili zmapovať politické názory na otázku finančnej odluky štátu a cirkví, našli by sme medzi našimi zákonodarcami dva základné postoje. Ten prvý bude reprezentovať súčasné status quo, totiž že cirkvi majú dostávať z daní občanov finančné dotácie na svoj chod, pretože tejto spoločnosti slúžia. Slúžia jej v oblasti sociálnej starostlivosti, školstva, zdravotníctva a v neposlednom rade i na poli hodnotového formovania občanov tejto spoločnosti. Na opačnej strane začujeme názor, že cirkvi by sa mali o svoje financovanie starať samy, pretože sú to bežné záujmové skupiny, ktoré by nemali mať o nič privilegovanejšie postavenie než iné záujmové skupiny, podobne početné. Jednoducho by ich mali financovať len tí občania, ktorí využívajú ich služby, nie všetci občania tohto štátu.

Obidva tieto názory – napriek svojej opodstatnenosti – majú aj svoje slabé miesta. V prípade zástancov štátneho financovania cirkví je tu fakt, že štát už školstvo, sociálne služby či

zdravotníctvo financuje a stačí len zrovnoprávniť žiadateľov príspevkov a spomínaný argument o samostatnom financovaní cirkvi stráca opodstatnenie. V otázke hodnotového formovania je to všetko zložitejšie. Cirkevný vplyv na morálnu úroveň spoločnosti je totiž ťažko merateľný a spor názorových rivalov môže vyústiť do zákopovej vojny.

Na druhej strane i názor, že cirkev je len záujmová skupina, a preto nemá byť financovaná z daní všetkých občanov (obzvlášť ateistov a agnostikov), má svoje nedostatky. Ľahko mu možno vytknúť, že to nie je jediný výdavok štátu pre „úzku záujmovú skupinu“. Mnohí daňovníci by sa zasa mohli ohradíť proti tomu, že z ich daní štát financuje šport či umenie i keď oni k športu a umeniu žiaden vzťah nemajú.

Co na to všetko cirkvi? Ako sa na odľuku dívajú ony? Tu je to taktiež rôzne. Malé protestantské cirkvi zastávajú prevažne názor finančnej nezávislosti od štátu a odľuky sa nijako podstatne neobávajú. Je pre ne charakteristické, že ich členovia zoskupení v malých komunitách v rádoch desiatok členov sú vysokou mierou osobne zapojení do života svojho spoločenstva, čo sa prejavuje aj ich finančnou angažovanosťou.

Inak je to v prípade rímskokatolíckej cirkvi, ktorá je na Slovensku veľkou ľudovou cirkvou. O tradičných cirkvách vo všeobecnosti platí, že v nich osobná angažovanosť nie je až taká dôležitá. Tieto cirkvi ju vlastne nepotrebujú. Je to dané jednak vysokým počtom členov farností, jednak faktom, že osobné finančné príspevky tvoria menšiu časť príjmov a veľké cirkvi na nich nie sú od nich závislé ako tie malé. Príjmy z prenájmov, no hlavne finančný príspevok od štátu zohráva podstatnejší vplyv.

A ako je to s nami, evanjelikmi? Sme niekde uprostred. Máme čosi z ľudovosti katolíkov i angažovanosti málopočetných protestantov. Čoho je viac? To nechávam na čitateľovo múdre zváženie. Jedno je isté. V našej cirkvi začujete hlasy zasadzujúce sa za finančnú odľuku i hlasy, ktoré budú v tejto odľuke vidieť veľké nebezpečenstvo. Zástancovia odľuky poukazujú na ekonomickú závislosť cirkvi, ktorá jej škodí vo viacerých ohľadoch, kritici odľuky poukazujú na fakt, že by sa odstrihnutím príjmov zo štátneho rozpočtu naša cirkev ekonomicky otriasla v základoch.

Vráťme sa však k úvodným otázkam. Máme sa my evanjelici báť finančnej odľuky cirkvi od

štátu? Domnievam sa, že nie. Moje zdôvodnenie je prosté. Naša spoločnosť je príliš religiózna na to, aby chcela meniť súčasný model financovania cirkvi a politici to tušia. Preto si nedovolia z tejto témy urobiť dôležitý bod svojho politického programu. Hodnota voličských hlasov a riziko zlej predajnosti tejto témy spúšťa pud politickej sebazáchovy. Riskovať popularitu cieľenou snahou po zmene sa rovná politickej samovražde.

A druhá otázka: Čo všetko možno vo veci odľuky v budúcnosti rokoch čakať? Možnosti sú vlastne iba dve. Buď to bude udržiavanie súčasného modelu s tichým znižovaním výšky finančných príspevkov pre cirkvi, alebo sa niekto z politickej strany podarí otvoriť spoločensko-politickú diskusiu o tom, akým modelom má byť súčasné financovanie nahradené.

Tu sú pred nami asi tri cesty. Prvé dve spája administratívna forma a rola štátu. Raz v roku (pri daňovom priznaní) by nám štát dal možnosť rozhodnúť: v prvom prípade o tom, či zvolíme ako adresáta nášho 1 percenta dane cirkiev, alebo nejaký iný subjekt (šport, kultúra), pričom tak či tak platí, že túto časť dane musíme štátu odviesť a už ju nikdy nevidíme. (Tento model niektorí nazývajú taliansky.) V druhom prípade nám dá štát v daňovom priznaní na výber, či svoju daň navýšime o 1 percento, ktoré dáme nami vybratej cirkvi, alebo si toto jedno percento príjmu ponecháme. (Tento model niektorí nazývajú nemecký.) Tretia cesta je najadresnejšia a najosobnejšia. Štát sa zbaví roly administrátora a občanom povie, aby si financovanie svojej cirkvi zabezpečovali sami. Ktorý model by ste zvolili vy?

Či štát začne celospoločenskú diskusiu k téme finančnej odľuky, neviem. Minister kultúry vraví, že o ňu stojí. Je isté, že v nej bude hrať kľúčovú rolu rímskokatolícka cirkev. My a ostatné malé cirkvi budeme len chudobnými príbuznými. To však neznamená, že by sme o tom nemali v našich zboroch viesť zodpovednú diskusiu. Nakoniec je tu pred nami ešte jedna, dosiaľ nespomenutá možnosť: prestaneme čakať na to, kedy nás štát odstrihne od rozpočtových príspevkov a „odľučíme“ sa od nich dobrovoľne sami. To by sme minimálne vypálili rybník všetkým kritikom, ktorí v cirkvách vidia len príživníkov a darmožráčov. A určite by to nebola jediná výhoda.

FRANTIŠEK KOREČKO,
studentský farár, Biblická škola Martin

NA VELKONOČNÝ PONDELOK SME BOLI NA ZNIEVSKOM HRADE

Na Veľkonočný pondelok 25. apríla 2011 sme sa na podnet brata farára Milana Kubíka vypravili po službách Božích na výstup na *Znievsky hrad*, ktorý je označovaný za najstarší hrad v Turci a bol historicky najstarším sídlom Turčianskej stolice. Zrúcanina Znievského hradu sa nachádza vo výške 965 metrov nad morom a patrí k najvyššie položeným hradom na Slovensku. Pisomne sa prvý raz spomína v roku 1243. Podľa povesti sa po prehratej bitke s Tatármi uhorský kráľ Belo IV. utiahol na Znievsky hrad. Hrad následne obľahlo tatárske vojsko. Všetky útoky obrancovia odrazili, no postupom času im dochádzali potraviny a začali hladovať. V tom čase tajnou chodbou došiel na hrad sedliak a priniesol za kôš rakov, dve prasiatka a odvážny plán. Ten spočíval v tom, že raky a jedno prasiatko poslúžili kráľovskej družine k obžive a druhé vyhodili z hradieb Tatárom. Tí v domnienke, že obrancovia majú dostatok jedla, od hradu odťiahli. Za tento čin kráľ udelil sedliakovi zemiansky titul a priezvisko Rakovský.

Počasiu na Veľkonočný pondelok nebolo ideálne, nesvietilo slnko a fúkal dosť silný vietor, najmä v horných častiach lesa. Nepršalo však, a tak sme s chuťou stúpali do kopca. Niektorí miesto batohov niesli na chrbte svoje ratolesti, napríklad brat Milan Kubík malého Milanka a brat Martin Uhrín malú Timeu.

Trojgeneračné vrcholové družstvo malo asi 30 členov. Výstup na Znievsky hrad si vyžiadala skutočnú námahu: bolo treba prekonať výškový rozdiel takmer 500 m. Na záver sme chválili Pána Boha mládežníckymi piesňami sprevádzanými gitarou a vďačnými spomienkami na milých bratov – Jána Bohdana Hroboňa a Ladislava Simonidesa, ktorí na tieto miesta radi chodievali.

(J. K.)

JEDNA VEĽKÁ PIESEŇ NA BOŽIU OSLAVU V KRPEĽANOCH

Každoročne, už tradične na Kvetnú nedeľu usporadúvame v našom Turčianskom senioráte ECAV stretnutie spevokolov Turca. Tento rok sme sa vybrali do cirkevného zboru v Krpeľanoch. Boli sme zvedaví aj na ich nový kostol, ktorý už dokončujú. Na podujatí sa zúčastnili evanjelické spevokoly z Blatnice, Hája, Mošoviec, Príboviec, Ivančinej, Necpál, Martina, Vrútok, Sučian, Turian a domáci z Krpeľian. Spevokoly sa na túto spoločne strávenú chvíľu starostlivo pripravujú. Výsledok ich snaženia sme mohli postrehnúť pri pekne prednesených skladbách. Takto spojení v jednu veľkú pieseň na Božiu oslavu sme aj tento rok boli vďační za Jeho žehnanie. Zbierka z tohto stretnutia bola venovaná na dokončenie kostola v Krpeľanoch.

mh

V LÁSKE BOŽEJ SME VŽDY JEDNA VEĽKÁ RODINA...

V živote človeka sú chvíle, na ktoré nemôže zabudnúť. Sú ľudia, ktorí nám navždy zmenia život a pritom by sme si ich ani nemuseli všimnúť, keby sme nevedeli, že patríme k sebe. Sú miesta, na ktoré sa vždy s radosťou vraciame, lebo nám pripomínajú okamihy, ktoré sa nám nezmazateľne vryli do pamäti.

Tou chvíľou, tými ľuďmi, ktorí k tomu

neodmysliteľne patria, a tým miestom sa dá určite nazvať výlet nášho spevokolu do Prahy. Uskutočnil sa vo víkendových dňoch 29. apríla – 1. mája 2011. Dlhoočakávaný, precízne pripravovaný, rôznymi názormi a nápadmi popretkávaný. Veď koľko ľudí, toľko chuti. Veľká rozmanitosť a očakávania odštartovali už v piatok popoludní na vrútockej železničnej stanici, kde sa začala naša spo-

ločná trojdňová púť za krásami hlavného mesta našich susedov, ale najmä za službou v Chráme sv. Michala v Jirchářích.

Cesta vlakom nám príjemne ubiehala pri spoločných rozhovoroch, výborných koláčoch a úsmevných situáciách, ktoré len dotvárali pohodovú atmosféru. V sobotu v Prahe sme sa venovali pohybu na čerstvom vzduchu, krásam prírodného i národného charakteru, relaxu na divadelnom predstavení, v parku či pri dobrej kávičke. Oddychnutí a nabití energiou sme sa zobudili do nedeľného rána, ktoré bolo síce mierne chladné, ale zato osviežujúce a slávnostné. Nielen preto, že bolo nedeľné, ale hlavne preto, že sme mali milú príležitosť poslúžiť spevom v Slovenskom evanjelickom a. v. cirkevnom zbere v Prahe.

Vrúcne prijatie a starostlivosť brata dozorca Miloša Hroboňa počas celej našej návštevy, veľká radosť a láska, ktorá vyžarovala zo srdca našich bratov a sestier, v nás umocňovala pocit domova. Ani sa nám nezdalo, že sme ďaleko od našich blízkych, rodín, priateľov. Kristova láska totiž neprebýva len tam, kde sme skutočne doma, ale všade, kde sme ochotní ju prijať, cítiť a rozdávať. Dôkazom toho bolo mnoho mladých, ktorí majú v Prahe možno len prestupnú zastávku, taktiež rodina z ďalekého Nadlaku (Rumunsko), ale aj tí najstarší, ktorí pamätajú časy už dávno „zabudnuté“. Malý zbor, ale takmer dokonala súhra (okrem pár výnimiek, ktoré neobchádzajú zrejme nikoho). Zbor, kde si každý nájde miesto a snáď i nový domov. A ako sme sa pri vzájomných rozhovoroch dozvedeli, mnoho bratov a sestier, už teraz žijúcich v Prahe, má korene u nás doma, v Turci. Dokonca aj miestna pani farárka Janka Gregerová. A čo nás tiež potešilo – dva roky tu slúžil aj „naš“ František Korečko. Určite si viete predstaviť našu radosť, keď sme aj my mohli do tejto veľkej rodiny priniesť to „svoje“. To, čo predstavuje základ našej spevokolovej rodiny: piesne spievané Bohu z vďačností a lásky. Na službách Božích sme poslúžili celkom piatimi piesňami – Láskavý môj Otče z neba, Srdca môjho si Pánom, Nech ťa požehná Hospodin, Svojho Pána

sláviť chcem a Chváľme Pána. Za obohatenie programu sa nám domáci zavďačili potleskom a úprimnou pochvalou.

Po výbornom obede sme sa poslednýkrát prešli čarokrásnymi uličkami romantickej a právom obdivovanej Prahy, rozlúčili sa s našimi priateľmi, plní neopakovateľných zážitkov nastúpili do expresného vlaku Hradčany a nechali v sebe doznievať všetko, čo v nás zanechalo čo i len malú, ale nezmazateľnú stopu.

Za tento požehnaný čas patrí vďaka predovšetkým Bohu všemohúcemu, ktorý nám dal zažiť všetko, čo k správne mu výletu patrí. Tiež všetkým, ktorí sa podieľali na tom, aby sme mohli vôbec zorganizovať niečo také, zúčastneným za (nielen) čas, ktorý venovali spoločným chvíľam, domácim, ktorí nás prijali... Vďaka, chvála, úcta, možnosť poslúžiť..., to všetko je radosť a pocit blaženosti. Čas, keď ostávajú už len spomienky a každé stlačenie spúšte na fotoaparáte akoby navždy zastavilo tak nekompromisne utekajúci čas...

LUCIA HLOBEJOVÁ

ÚDER, ZÁBLESK, BOLEŠŤ A TMA

Len malá chvíľa stačí,
a človek ocitne sa v zóne ublíženia.
Úder, záblesk, bolesť a tma.
Na obrazovke sietnice sa skončil priamy prenos,
nevidieť nápis: Porucha je vo vašom prijímači.
Čo si mi chcel, môj Bože, oznámiť
tou rýchlou depešou?
Alebo iba skúšaš moju vernosť
syndrómom Jóbovým?
Ani k Tebe, Kriste, volať nemám síl
ako postihnutí pri bránach Jericha:
Synu Dávidov, Pane môj, zmiluj sa nado mnou,
dotkni sa svojou svätou slinou môjho oka!
Namiesto vrúcnej modlitby a prosby
kalnými vodami tichého zúfalstva unášaný –
moje ústa zostávajú nemé.

Už len návšteva blízkeho v nemocnici vyvoláva vo mne skľučujúce pocity. O to viac by ma znepokojovalo, keď som sa ako pacient ocitol v tomto zariadení. Pre osamelého žijúceho človeka, ktorý sa už dlhý čas nemusel prispôbovať, je to ešte náročnejšie. Vlna nešťastného úrazu pri rutínnej práci ma však vylodila na tento ostrov poslednej nádeje.

Zrazu bolo potrebné rešpektovať príkazy, zákazy, nemožnosť pohybu a iné obmedzenia – zvykať si na neznámych ľuď, ktorých identita sa len pomaly odkrývala.

Poznal som magistra: zlomeného, do seba uzavretého po infarkte oka. Murára pripraveného o zrak pri hasení vápna, ktorý sa so svojou traumou mimoriadne vyrovnával. Baču zo Zázrivskej doliny, otvoreného a priameho, ako ho sformoval život v prírode. Alebo kňaza reformovanej cirkvi, znalca Madáčovho diela.

Návrat k modlitbe, základnému prvku viery, dlho neprinášal žiadaný a očakávaný výsledok. Až jedného dňa temnota oka ustúpila a uvidel som úzky, žltý pásik nákupnej tašky hypermarketu Billa. A tak s vierou prišla aj nádej. Už viem pochopiť, čo asi pocítil námorník Rodrigo de Triana z karavely Krištofa Columba, keď po úmornej plavbe ako prvý uvidel vzdialený pás pevniny.

No chýba ešte tretia sestra – láska. Prišla v úsmevoch a milých slovách niektorých zdravotníkov, ktorí si popri odbornej starostlivosti našli čas aj na tento dôležitý prvok ľudskej súdržnosti. Ak by som parafrázoval názov románu F. Saganovej, prinášali trochu slnka do studenej vody.

Vďaka všetkým za pridanú hodnotu terapie.

VLADIMÍR KNOŠKO

SLEPEC PRI JERICHU

Keď sa blížil k Jerichu, nejaký slepec sedel pri ceste a žobral. Počujúc, že zástup ide tadiaľ, spytoval sa, čo je to. Oznámili mu, že Ježiš Nazaretský ide tadiaľ. Tu zvolal: Ježiš, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou! A tí, čo šli popredku, dohovárali mu, aby zamĺkol. Ale on tým hlasnejšie kričal: Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou! Nato Ježiš zastal a kázal príviesť ho k sebe. A keď sa priblížil, opýtal sa ho: Čo chceš, aby som ti urobil? Odpovedal Mu: Pane, nech vidím. Riekol mu Ježiš: Vid! Tvoja viera ťa zachránila. A on hneď videl a nasledoval Ho, oslavujúc Boha.

A všetok ľud, keď to videl, vzdával Bohu chválu.

L 18, 35–43

Z REFLEXIÍ KU DŇU MATIEK

MÁJ BÝVAL CHARAKTERISTICKÝ oslavami sviatku práce a víťazstva nad fašizmom. V ich tieni sa skromne slávil aj Deň matiek, ktorý napokon ustúpil ideologicky preferovanému Medzinárodnému dňu žien.

Nemám nič proti tomuto dňu, lebo ženy si zaslúžia úctu. No nemalo sa tak stať na úkor pripomínania materinskej lásky. Nie je prchavá a neistá ako láska milenecká. Naopak, je pevná a trvalá. Povedané slovami apoštola Pavla: „Všetko znáša, všetko pretrpí, všetkého sa nádeja.“

Aj moja mama patrila medzi tie zbožné a pracovité ženy, ktoré sa obetavo a nezištne starali nielen o telesný, ale aj o duchovný rast svojich detí.

Niekedy aj proti mojej vôli ma trpezlivo viedla k prameňu vody živej – Božiemu slovu. Jej dôslednosti vďačím za to, že i keď moja viera niekedy upadala, nikdy sa nestratila úplne. Jej korene boli hlboké.

Som rád, že sa obnovilo oficiálne slávenie matiek, lebo o čom sa nehovorí, akoby nebolo.

Viacrát som pocítil pohnútku, aby som na počesť týchto od Boha nám daných milujúcich bytostí napísal pár veršov.

Keď som si pritom spomenul na presvedčivú Kraskovu báseň „Vesper Domini-cae“, moja lýra stíchla, lebo už k tomu nebolo čo dodať.

No predsa – folklórny súbor na Bystričke ma požiadal o pieseň na tento sviatok. Hoci napokon nebola prednesená, čitateľom Martinského evanjelika predkladám jej hlavnú časť:

Tebe, mama, spievam pieseň vďačných slov,
nech ju vietor nesie poštou expresnou.

Veď tíšila môj prvý detský plač,
rád som usínal pri tvojich rozprávkach.

S istotou nechal sa aj za ruku viesť,
veď nad lásku mamy väčšej v svete niet.

A tak ďakujem za noci prebdené,
odpušť mi chyby moje slzou skropené.

Bola si pri mojich krokoch nesmelých,
prvé slová sme sa spolu učili.

Domov vždy bol cieľom mojich návratov,
v temných stránkach času lampou zažatou.

Preto spievam túto pieseň vďačných slov,
všetkým mamám sveta s úctou úprimnou.

Veď bez nich život pustinou by len bol,
Tak polož každý kvety vďaky na jej stôl.

VLADIMÍR KNOŠKO

SPRÁVY EVANJELICKEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY V MARTINE

CLIL konferencia na Evanjelickej základnej škole „Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť – projekt spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“

Evanjelická základná škola (EZŠ) usporiadala 20. apríla 2011 v aule Biblickej školy odbornú konferenciu na tému aplikácie metódy CLIL vo vyučovaní na základnej škole. Konferencia sa konala v rámci projekt „Inovácia vzdelávacieho programu školy založeného na metóde CLIL“, ktorý sa momentálne nachádza vo svojej záverečnej fáze. Cieľom konferencie bolo zhodnotiť dva roky aplikácie metódy CLIL v rámci vyučovania jednotlivých predmetov a vytvoriť priestor pre odbornú i laickú verejnosť na vzájomnú výmenu dobrých skúseností i úskalí z vyučovania cudzieho jazyka pomocou tejto metódy. Na konferencii sa zúčastnilo sedemdesiat hostí zo škôl nášho regiónu i z celého Slovenska. Rozdelená bola do dvoch diskusných blokov, v rámci ktorých odzneli teoretické i praktické príspevky z aplikácie vyučovania anglického jazyka pomocou metódy CLIL, ktorou sa klasické neязыkové predmety (matematika, zemepis,

biológia, dejepis, výtvarná výchova...) vyučujú sčasti v materinskom a sčasti v cudzom (anglickom) jazyku.

V úvode riaditeľ EZŠ Mgr. Jozef Sopoliga zosummarizoval vývoj a výsledky dvojročnej aplikácie metódy CLIL vo vyučovaní jednotlivých predmetov. Vo svojom príspevku podrobne informoval o kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľoch projektu. Poukázal aj na dôležitosť priebežného sledovania a vyhodnocovania spätnej väzby zo strany žiakov a ich rodičov, na základe ktorých prebehli určité korekcie obsahu a formy CLIL výučby.

O praktických aspektoch aplikácie CLIL metódy informovali vo svojich príspevkoch aj domáci učitelia: Mgr. Monika Laučeková v rámci prvého stupňa a Mgr. Ľuboš Frolo v rámci druhého stupňa ZŠ. Veríme, že účastníci si z konferencie odniesli veľa užitočných poznatkov a skúseností, ktoré im pomôžu vylepšiť ich vyučovacie hodiny a umožniť tak žiakom získať kvalitné predmetové i jazykové vzdelanie.

Veľkonočný program žiakov EZŠ

Vyvrcholením série podujatí realizovaných v rámci pôstnych dní na EZŠ bol veľkonočný program pre rodičov a priateľov školy, ktorý sa uskutočnil v priestoroch kostola. Počas pestrého programu sa striedali detský spev, hovorené slovo, divadelná scénka a misijná burza, v rámci ktorej si hostia za dobrovoľný príspevok mohli zakúpiť výrobky, ktoré v

rámci tvorivých dielni vyrobili žiaci. Výťažok z burzy, ktorý bol 230 eur sme sa spolu výťažkom z triednych cent-bodoxov (130 eur) rozhodli venovať na podporu misijnej služby martinského evanjelického zboru na Ukrajine. Ďakujeme všetkým, ktorý aj takouto formou prispeli k ohlasovaniu radostnej zvesti evanjelia pre ukrajinské deti.

Stretnutie Klubu rodičov EZŠ

Dňa 18. mája 2011 sa po dlhšej pauze v EZŠ opäť konalo stretnutie Klubu rodičov, v rámci ktorého školský spirituál Mgr. František Korečko prostredníctvom pútavej prednášky predstavil prítomným tému konfliktu z pohľadu medziľudskej komunikácie. Z prednášky sme sa dozvedeli, aké sú základné roviny a pravidlá efektívnej komunikácie, ktoré nám môžu pomôcť k lepšej a efektívnejšej komuniká-

cii a vzájomnému porozumeniu, čím sa eliminuje riziko vzniku konfliktných situácií, s ktorými sa v bežnom živote stretáva každý z nás. Veríme, že tradícia pravidelných stretnutí Klubu rodičov EZŠ sa postupne obnoví a budeme vám môcť pravidelne ponúkať priestor pre diskusiu na zaujímavé témy reagujúce na výzvy a problémy súčasnej rodiny.

PRIPRAVIL MGR. DUŠAN HAŠKO

Videli sme film Občiansky preukaz

V jeden utorkový podvečer sme sa spolu s našimi spolužiakmi a pánom učiteľom Dušanom Haškom vybrali do kina Strojár pozrieť si film Občiansky preukaz. Dej filmu sa odohráva počas obdobia komunizmu a priblížil nám neľahké osudy štvorice mladých chlapcov, ktorí končia základnú školu a svojimi názormi, správaním či ob-

lečením nezapadajú do šablóny vtedajšieho režimu. Napriek ťažkej dobe si však našli spôsob, ako nestratiť vlastnú tvár a jedinečnosť. No cena, ktorú za to museli zaplatiť, bola príliš vysoká. Viac sa dozviete, keď si pozriete celý film. Vrelo odporúčame!

ZUZKA MEDVEDOVÁ A GABIKA KUBÍKOVÁ,
žiacky 7. A triedy EZŠ

Evanjelická základná škola uspela na celoslovenskej Biblickej olympiáde

V Prešove – centre Východného dištriktu ECAV – sa konalo celoslovenské kolo Biblickej olympiády. Cesta nám ubehla rýchlo a pohodlne vďaka mame jedného reprezentanta našej školy, pani Ferenčíkovej, ktorá nás ochotne odviezla na svojom aute.

Olympiáda sa konala na Spojenej evanjelickej škole a bolo pre nás povzbudivé vidieť, ako úspešne sa evanjelické školstvo rozvíja aj v tomto meste. Olympiádu otvoril biskup východného dištriktu Slavomír Sabol, ktorý mal inšpiratívne zamyslenie o tom, ako bol Pán Ježiš in „vo veciach svojho Nebeského Otca“. Potom žiaci písali tri okruhy testov, ktoré boli veľmi náročné a vyžadovali si pozorného a rozmyšľajúceho študenta Božieho slova. Počas obednej prestávky sme si mohli pozrieť centrum Prešova, ktoré úplne dýcha históriou a v ten deň bolo naplnené aj študentmi, ktorí úspešne zložili maturitné skúšky.

Napokon prišiel čas vyhlasovania výsledkov a pre našich žiakov to bol okamih, ktorý ukázal, ako obstáli v tvrdej konkurencii. Nesklamali, naopak, prekvapili a potešili. Jakub Oslík (7.A) skončil v kategórii starších žiakov na 6. mieste, Dominika Trofimenková obsadila v kategórii mladších žiakov 3. miesto a Juraj Ferenčík milo prekvapil a v kategórii najmladších žiakov skončil na 2. mieste. Srdečne im gratulujeme a ďakujeme za peknú reprezentáciu našej školy.

Biblická olympiáda nie je len vedomostnou súťažou, ale najmä oslavou Božieho slova, ktoré je inšpiráciou a prameňom vody živej pre naše srdcia. Je úžasné, keď sa ním žiaci zaoberajú a snažia sa tak porozumieť, čo im chce Pán Boh cez svoje Slovo povedať. Niekedy žiakom trochu závidím, že práve táto súťaž ich povoláva radosťne skúmať Božie slovo.

MGR. LUBOŠ FROLO

Výstava Berlínsky múr

V tomto roku si pripomíname päťdesiate výročie postavenia Berlínskeho múru. Pri tejto príležitosti Biblická škola v Martine v spolupráci s občianskym združením Nenápadní hrdinovia a Nadáciou Konráda Adenauera zorganizovali v dňoch 4. – 8. apríla 2011 výstavu Berlínsky múr. Zhruba stovka návštevníkov sa z dvadsiatich veľ-

koplošných plagátov dozvedela nielen fakty o tom, čo sa po druhej svetovej vojne dialo v Berlíne a celom Nemecku, ale cez príbehy konkrétnych ľudí nahliadli do temného zákulisia komunistickej totality. Účasťou na výstave si uctili pamiatku obetí komunizmu a prejavili vďačnosť tým, ktorí nám prinavrátili slobodu.

(dh)

POSTREHY ZO SINGAPURU – MESTA MORSKÉHO LEVA

MICHAL VALČO

Od 13. do 31. januára 2011 som pobudol na malom tropickom ostrove južne od Malajzie, ktorý si čoraz viac získava pozornosť investorov, turistov, ale aj kresťanských misijných spoločností. Mnohí mu dávajú prezývku „Tiger juhovýchodnej Ázie“, hoci domáci obyvatelia svoj ostrovný mestský štát s rozlohou o čosi menšou ako 700 km² nazývajú mestom „Morského leva“ – The Merlion City. Rád sa s vami podelím o pár postrehov z tohto zaujímavého kúta sveta, ktorý návštevníka očarí svojou vitalitou, zmyslom pre poriadok, dobrým jedlom a mnohými inými kvalitami.

Skromné začiatky

Ľudia pôvodne poznali Singapur pod malajským názvom „Temasek“. Ešte začiatkom 19. storočia to bola malá rybárska osada s malým počtom prevažne malajsky hovoriacich obyvateľov. Veľká zmena nastala potom, ako v roku 1818 ostrov objavil Sir Stamford Raffles, britský štátnik a koloniálny „dobyvateľ“, ktorý, okrem iného, rozšíril oblasť britského koloniálneho panstva aj na ostrov Jáva. Raffles si rýchlo uvedomil strategickú dôležitosť tohto malého ostrova pre ekonomické a vojenské ciele. Správne usúdil, že mesto „Morského Leva“ (singapura v preklade znamená „mesto leva“) sa stane prekladiskom tovaru putujúceho z juhovýchodnej Ázie do Európy a Austrálie. S malajskými predstaviteľmi sa mu podarilo vyjednať právo ostrov osídliť a vybudovať tam britskú správu. Už od polovice 19. storočia sa Singapur stáva významným prístavom, avšak jeho infraštruktúra a celková ekonomická situácia ostávajú na relatívne nízkej úrovni. Briti na ostrove zaviedli svoj súdny a ekonomický systém správy, postavili prvé školy nižšieho i vyššieho stupňa a založili prvé anglikánske a neskôr metodistické cirkevné spoločenstvá. Vzdelávanie aj verejný styk prebiehali po anglicky, čo Singapurčanom neskôr prinieslo veľkú výhodu oproti ostatným krajinám regiónu. Britská správa sa skončila v roku 1943, keď ostrov po zlom taktickom plánovaní britských obrancov obsadila japonská armáda. Japonci sa k domorodému obyvateľstvu správali mimoriadne kruto. Po ich kapitulácii v roku 1945 sa vydrancovaný a zdevastovaný Singapur stáva súčasťou Malajskej federácie a ostáva ňou až do vyhlásenia nezávislosti v roku 1965. S príchodom britskej správy sa postupne menila aj štruktúra obyvateľstva. Popri Malajcoch a Indoch sa na ostrove v čoraz väčšom počte usídľovali Číňania. Tí prichádzali hľúfne najmä po roku 1948, keď v Číne zvíťazila komunistická revolúcia. V súčasnosti sú to práve Číňania, ktorí tvoria väčšinové obyvateľstvo (70 %) a zároveň vládnucu vrstvu v Singapure.

Prežiť napriek prekážkam

Singapur sa vo viacerých ohľadoch podobá Izraelu. Je to malá krajina, bez vlastných prírodných zdrojov (vrátane nedostatku pitnej vody a jedla), s krátkou históriou, nachádzajúca sa uprostred „mora“ oveľa väčších moslimských štátov (Malajzia, Indonézia). Podobne ako sme to videli v dejinách Izraela, bol to vlastne zázrak, že Singapur prežil prvých štyridsať rokov svojej existencie. Jediný zdroj národného bohatstva, o ktorý sa mohla rodiaca sa vláda v roku 1965 oprieť, boli ľudia. A podobne ako v prípade Izraela, aj v Singapure sa rozhodli investovať práve do ľudí – do ich vzdelania. Okrem toho bola prioritou infraštruktúra a turizmus. Postavilo sa veľké moderné medzinárodné letisko (s názvom „Changi“) a obrovský prístav (donedávna najväčší na svete, až kým ho v roku 2010 nepredstihol Šanghai). Strategická poloha ostrova, politická stabilita, nízka miera korupcie, britský systém verejnej správy a súdnictva a bilingválne vzdelávanie (angličtina plus jeden z lokálnych jazykov) prilákali investorov z USA a Japonska. Ekonomický zázrak bol na svete už začiatkom 80. rokov 20. storočia! Bol to skutočne raketový štart, keď si predstavíte, že dve dekády dozadu začínali takmer od nuly. O pár mesiacov po vyhlásení samostatnosti im dokonca ich strategický sused (Malajzia) zastavil dodávky pitnej vody, čo je len jeden z mnohých príkladov na ilustráciu toho, s čím všetkým museli zápasíť.

Charakter singapurskej politiky

Politika Singapuru sa pre jeho chúlolistivú situáciu malej nemoslimskej krajiny uprostred veľkých moslimských štátov uberala vždy pragmatickým smerom. Vláda sa usiluje prekonať nevýhodu relatívne malej ekonomiky tým, že svoje ekonomické projekty vyváža smerom von. V juhovýchodnej Ázii sú známi tým, že poskytujú jazykové vzdelávanie (angličtina), vzdelávanie v oblasti ekonómie, manažmentu, dopravy, verejnej správy, prípadne budovania ekologicky šetrných miest.

Pragmatizmus je tiež cítiť v oblasti rasovej a náboženskej politiky. Singapur je mestom mnohých kultúr a náboženstiev, žiadne z nich však nie je štátom privilegované. Štát je vo svojej podstate sekulárny a snaží sa vytvoriť rovnaké podmienky a priestor pre všetky registrované náboženstvá – v závislosti od množstva a potrieb obyvateľov. Predsa však možno povedať, že jedno náboženstvo je tak trochu „privilegované“. Nie je to tak preto, že by azda práve toto náboženstvo bolo vláde nejako viac sympatické. Ide o čisto pragmatický dôvod – v tomto prípade je to dôvod národnej bezpečnosti. Ak ste tipovali islam, tipovali ste správne! Uvediem príklad: Keď prednedávnom prišiel do kín film „Da Vinciho kód“, zdvihla sa vlna verejných protestov. Neprorokovali však ani židia, ani kresťania. Protestovali moslimovia. Urážalo ich, ako Dan Brown vo filme vykresľoval životný príbeh ich druhého najdôležitejšieho proroka – Ježiša. Vláda sa po dvoch týždňoch rozhodla film z kín stiahnuť. Singapurčania, s ktorými som sa o tom rozprával, lakonicky poznamenali, že keby boli protestovali kresťania, v tom lepšom prípade by sa nič nebolo stalo. V tom horšom by organizátori skončili vo väzení. Nuž, aj takto vyzera „férová“, to jest pragmatická náboženská politika.

Politický systém sa sice navonok tvári ako demokratický, v skutočnosti však ide o totalitnú autokraciu, v rámci ktorej vládne akýsi „benevolentný diktátor“. Nazývajú ho aj „otec národa“ alebo „zkladateľ moderného, nezávislého Singapuru“. Lee Kuan Yew získal doktorát z práva v Cambridge (UK). Po návrate so štúdií sa postavil do čela národného emancipačného hnutia a neskôr do čela prvej, nezávislej vlády. Stalo sa tak v slobodných voľbách (1965), keď jeho strana získala viac ako dvojtretinovú väčšinu. Odvtedy vládne racionálne a prezieravo (pragmaticky), ale zároveň prísne a autokraticky. Nesúhlas je považovaný za nelojálnosť. Opozícia nesmie vládu priamo kritizovať. Ak sa tak stane, buď ide do väzenia, alebo do exilu, alebo do „domáceho väzenia“ bez možnosti komunikovať so svetom. Je pozoruhodné, že tento človek stojí na čele vládnucej strany už takmer 50 rokov (väčšinu z toho času ako predseda vlády) – konkurovať mu môže azda len Fidel Castro – a že tento systém vlády Singapurčanom tak dlho „vyhovuje“. Ako som už spomínal, môže to byť spôsobené veľmi nízkou mierou korupcie a prezieravým investovaním, čo sa odrazilo v rýchlom raste životnej úrovne. Ak sa k tomu pridá aj fakt, že to bol práve Lee Kuan Yew, ktorý stál pri zrode národa a viedol ho cez jeho najťažšie obdobia v neistých začiatkoch jeho existencie, je zrejme, že singapurská verejnosť je ochotná mu všetko odpustiť, prehladiť či tolerovať. Otázkou je, čo sa stane, keď tento vyše osemdesiatročný pán odíde do politického dôchodku (prípadne keď umrie). Vedúce postavenie síce „dynasticky“ preberá jeho syn, ale jeho meno sa už nespája s takými zásluhami ako meno jeho otca. Žeby svitalo na skutočnú demokraciu?

Náboženská scéna v krajine

Hlavným náboženstvom Singapuru ostáva budhizmus (okolo 70 %), kresťanov by malo byť približne 20 % a zvyšok tvoria moslimovia a hinduisti. Vláda sa usiluje pomiešať obyvateľstvo tak, aby nevznikali segregované náboženské skupiny. Vraj je to dobrý liek proti náboženskej neznašanlivosti a fanatizmu. V praxi to funguje tak, že každý distrikt má určitý počet kostolov, mešít a budhistických (prípadne hinduistických) chrámov. V každej bytovke bývajú obyvatelia viacerých etnik, náboženstiev atď. Zdá sa, že im to zatiaľ celkom funguje a je pokoj. Inak v tých bytovkách je to zábavné. Balkóny majú väčšinou priechodné, to znamená, že človek vystúpi z výťahu a prejde cez jeden dlhý balkón popred 15 iných bytov, kým sa dostane k tomu svojmu. Aspoň sa dozvie, čo kto v danej chvíli varí a utužia sa susedské vzťahy. Len som nechápal, načo majú všetci na oknách vlečné mreže... Asi preto, aby sa to s tými vzťahmi a návštevami nepreháňalo! Zaujímavé je tiež to, že na spodných podlažiach skoro vždy bývajú Malajci, ktorí si radi niečo dopestujú a ešte radšej chovajú zajace. Je im dovolené mať malé „výbehy“ priamo pred obývačkou na prizemí.

Kresťanská viera v multikultúrnom prostredí

Kresťanstvo do krajiny importovali anglikánski a metodistickí misionári s príchodom koloniálnej nadvlády začiatkom 19. storočia. Prvé, čo títo misionári urobili, bolo to, že postavili kresťanské školy

s angličtinou ako vyučovacím jazykom. Tento krok bol strategicky mimoriadne dôležitý nielen pre rozvoj a rast cirkvi, ale aj pre napredovanie spoločnosti a ekonomiky. „Kresťanské misijné školy“ sa rýchlo stali najlepšimi školami v krajine a lákali čoraz viac študentov. Veľký rast kresťanstva sa však prejavil až v druhej polovici 20. storočia, k čomu prispela aj služba paracirkvených organizácií, ako sú „Navigators“, „Campus Crusade“ a „Youth for Christ“ (Mládež pre Krista). Hoci väčšina kresťanov ešte stále patrí trom k „tradičným“ denomináciám – metodistickej, anglikánskej a presbyteriánskej (niečo ako naši reformovaní), v posledných dvadsiatich rokoch Singapur zaznamenáva rast megacirkvených zborov slobodných, evanjelických a charizmatických cirkví. Výdatnú pomoc pritom poskytujú misionári najmä zo Spojených štátov amerických. Charakteristickými znakmi týchto cirkevných zborov sú veľký zápal pre Božie veci (hlavne v súvisi s kresťanskou misiou), odovzdanosť a entuziazmus v službe druhým, dobre rozvinutá práca s deťmi, mladými, so sociálne slabými rodinami, rôzne formy služby lokálnej komunite atď. S financiami problém nie je. Niežeby tu bol každý bohatý, to nie, ale pre každého kresťana v Singapure je akosi prirodzené dávať desať percent príjmu cirkevnému zboru, a to pravidelne každý mesiac. Popritom sa zbierajú na mimoriadne potreby zboru/cirkvi. Takáto zbierka môže súvisieť s dobudovaním zborového areálu, alebo s vyslaním misionára, napríklad do Číny alebo Vietnamu. Popri množstve misionárov (so zameraním na juhovýchodnú Áziu) a farárov si cirkevné zbory, vrátane tých „tradičnejších“, platia viacero špecializovaných zamestnancov pre vzdelávanie, sociálnu a diakonickú starostlivosť, prácu s deťmi a mládežou, administratívu a pod. Od štátu kresťania nedostávajú žiadne peniaze ani úľavy (napr. na dani). Pravdu povediac, ani to nečakujú a neželajú si to. Každý, s kým som sa rozprával, mi hovoril, že tento systém im dáva slobodu od zasahovania vlády do vnútorných vecí cirkvi, ako aj slobodu od spoliehania sa cirkevníkov na pomoc od štátu. Sú to skôr kresťania, ktorí sa štátu pýtajú, s čím by mohli pomôcť, a z tohto dôvodu sú vládou a sekulárnymi médiami aj značne rešpektovaní. Nuž, nevidaný to postoj v našich končinách.

K všeobecnej charakteristike singapurských cirkevných zborov však treba pridať aj ich slabé stránky. Cirkev je v týchto končinách veľmi mladá. Mnohí štyridsiatnici a päťdesiatnici, s ktorými som sa rozprával, mi so smútkom v tvári povedali, že ich rodičia žijú ešte v starom svete modiel a domácich oltárov. Teologické korene a kontinuita so širšou kresťanskou tradíciou (vieroučnou aj bohoslužobnou) tu chýbajú. Človek môže samozrejme ísť do Katedrály Sv. Ondreja a zažiť tradičnú anglikánsku omšu, podobnú tej, ktorú by zažili v anglickom Canterbury. Ale to je skôr výnimka ako pravidlo. Tunajšia kresťanská kultúra je zameraná skôr prakticky a pragmaticky. Užitočné je to, čo funguje. „Ak to prináša nových ľudí do zboru, budeme to robiť.“ S výnimkou niekoľkých teologických škôl tu neexistuje vyučovanie cirkevných dejín, dejín kresťanského myslenia (alebo dejín dogiem). Zriedkavá je aj kresťanská etika. Existuje tu veľké nebezpečenstvo plytkého chápania biblického posolstva, čo potom robí ľudí zraniteľnými pred sektami, prípadne pred charizmom obdarenými vodcami/zvodcami, ktorí svoju službu vnímajú ako možnosť manipulovať druhými s cieľom poriadne sa „nabalit“. Neznalosť dejín kresťanstva (a ďalších oblastí teológie a života cirkvi) potom singapurských kresťanov zbytočne vedie k robeniu chýb a riešeniu problémov, ktoré boli už dávno vyriešené (teologicky aj prakticky). Posadnutosť úspechom, ktorý sa má merať rastom počtu členov cirkvi, prináša so sebou nebezpečenstvo nesprávnych dôrazov v službe a nevyváženého učenia. Veľká zanietenosť a odovzdanosť pre službu v cirkvi môže byť príčinou vyčerpania a pocitu, že človek je vo „väzení“ pravidiel a príkazov všadeprítomnej cirkevnej disciplíny.

Každá cirkev, každý cirkevný zbor je zmiešaným spoločenstvom, ako to povedal už starý dobrý biskup Augustín (5. st.). Nájdete v ňom plevy aj pšenicu. Pán zatvry však nechce, aby sme násilne vytrhali plevy. Nechce ani to, aby sme kvôli čiastkovým problémom zavrhlí cirkev ako celok – či už tú singapurskú, alebo tú slovenskú. Uvedomenie si slabých stránok či prípadných nebezpečenstiev pre cirkvi v Ázii, ako aj v strednej Európe neslúžia na zavrnutie, ale na posilnenie obozretnosti. Myslím si, že Európa (a v nej Slovensko) potrebuje Áziu a Ázia (a v nej Singapur) potrebuje Európu, ak má kresťanstvo ako univerzálny organizmus Kristovho tela zosilnieť, rásť a pripraviť sa na výzvy 21. storočia. Európa – ako kresťanská stará mama so šedinami a boľavým chrbtom – potrebuje detský entuziazmus a odovzdanosť ázijských kresťanov; ázijskí kresťania pri všetkej svojej vitalite potrebujú skúsenosti starej, „kresťanskej“ Európy. Azda nám Boh dá milosť vnímať naše rozdiely ako príležitosť k rastu, a nie ako hrozbu! Až príliš dlho sme v našej cirkvi prijímali rolu zakomplexovaných obetí bývalého prenasledovania a diskriminácie. Je čas rozšíriť si obzor a nadychnúť sa čerstvého vzduchu, avšak bez toho, aby sme stratili pôdu pod nohami.

Biskup Fedor Ruppelt – 125

Narodil sa 1. júna 1886 – pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi – v Liptovskom Svätom Mikuláši v rodine tamojšieho evanjelického učiteľa a nadšeného zberateľa slovenských ľudových piesní Karola Ruppeldta a Klementíny, rodenej Auguštinyovej, váženej národovkyne a rešpektovanej publicistky. Bol obdarovaný množstvom talentov, mimoriadnou usilovnosťou, dôkladnosťou, múdrosťou a dobrou vôľou. Od detstva s najväčšou pozornosťou vnímal kresťanstvo a slovenský svet vo vtedajšom Uhorsku – predovšetkým tvrdosť maďarizačnej politiky voči nemadarským národom. Do jeho žiackej pamäti sa zapísala perzekúcia tajného slovenského študentského spolku Kytka na evanjelickom lýceu v Kežmarku, ktorý budovali mladučí bratia Jesenskovi z Martina s bratmi Ruppeldtovcami z Liptovského Mikuláša. Veľký vplyv na jeho osobnostné dozrievanie malo teologické štúdium v Šoprone, vo Viedni, v Lipsku a Edinburghu.

Od mladosti ho fascinovali významné kultúrne osobnosti a udalosti. Na letovisku slovenskej inteligencie v Železnom – neďaleko Magurky, odkiaľ pochádzal ruppeldtovský rod – osobne spoznal a zamiloval si básnika Hviezdoslava. Písal a s nadšením prednášal o ňom do konca života. Na štúdiách v Nemecku objavil Richarda Wagnera: stal sa znalcom a vykladačom jeho svetoznámej hudby.

Mal mimoriadny zmysel pre spolkový život. Ako kaplán horlivo združoval budapeštiansku slovenskú mládež. Povzbudzoval ju ku kresťanskému životu, ako aj k pestovaniu kultúrnych prejavov – najmä divadelných a prednáškových, ktoré pomáhali vytvárať slovenskú identitu mladých ľudí. Jeho aktivity si povšimol podporovateľ utlačaných slovanských národov, Scotus Viator – Škótsky pútnik, politik a slavista E. W. Seton-Watson, ktorý sa mimoriadne za-

slúžil o zrod Československa. Slovenskej teologickej mládeži vymohol štipendium v škótskom Edinburgu, ktoré napomohlo nielen štúdium Ruppeldtovo, ale i Vladimíra Roya, Martina Rázusa, Ludovíta Šenšela a ďalších evanjelických Slovákov – budúcich kňazov i národných pracovníkov. Na Ruppeldta zapôsobili nielen zásady škótskeho kresťanského puritanizmu, príslovečná vážnosť Biblie, ale i celý rad anglických a škótskych duchovných piesní, ktoré preložil do slovenčiny. Slovenskí evanjelici si ich zamilovali a dodnes ich s radosťou spievajú.

Fedor Ruppelt pôsobil začas v Turci. Počas 1. svetovej vojny bol kaplánom vo Vrútkach, kde sa zaslúžil o obnovenie tamojšieho evanjelického a. v. zboru i o rozhybanie slovenského života. Jeho zásluhou ožili najmä vrútocké školy. Za svoju slovenskú agilitu bol potrestaný: oddaní prívrženci uhorskej politiky prekazili jeho vôľbu za farára novovytvoreného vrútockého zboru.

Z Vrútok odišiel do Sučian, kde účinkoval ako kaplán J. M. Hodžu. Tam ho zastihli udalosti zrodu Česko-Slovenskej republiky. Privítal ju s nadšením: vyhlásenie Martinkej deklarácie opísal s takým oduševnením, že podobný spis o tejto dejinnej udalosti nemá páru.

V Sučanoch bol po Hodžovom odchode zvolený za zborového farára. Angažoval sa silno v zbere i vo verejnej činnosti. Medzi jeho nezabudnuteľné aktivity možno zaradiť utvorenie Turčianskeho dobrovoľníckeho zboru, ktorý sa v roku 1919 spontánne postavil na odpor agresii komunistickej Maďarskej republiky rád a vojskam Bélu Kuna, ktorých cieľom bolo reštaurovať Uhorsko.

Fedor Ruppelt v Sučanoch nevydržal dlho, pretože prijal mimoriadnu výzvu – pozvanie žilinského evanjelického a. v. zboru, ktorý veľmi potreboval energetickeho duchov-

ného pastiera – „sústredovateľa“ schopného etablovať evanjelické kresťanstvo v tamjšom prostredí a popritom integrovať vzdialené diaspory zboru – malé evanjelické komunity Rajeckej doliny a Kysúc (až po poľské hranice) – s jeho jadrom v Žiline.

Pre Fedora Ruppeldta to bola veľká – doživotná úloha a zvládol ju z každej stránky. S obrovským nasadením budoval zborové štruktúry, pričom osobitný dôraz kládol na bohoslužobný život, školstvo, prácu s mládežou, ale i na ostatné oblasti zborovej práce. Zborový časopis, ktorý vydával v rokoch 1923–1950 pod názvom Pozdrav domácim viery cirkevného sboru evanjelického a. v. žilinského, svedčí o jeho neúnavnej a mnohostrannej činnosti, ako aj o starostlivej evidencii všetkých stránok zborového života. Podobne účinkoval i v Trenčianskom senioráte, v ktorom pôsobil ako zapisovateľ a inšpirátor pozoruhodných aktivít. Patril aj k významným pracovníkom na celoslovenskom evanjelickom poli. Jeho Almanach cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku z rokov 1919–1928 (do roku 1930), ktorý zostavil s kolektívom spolupracovníkov, dôkladne zmapoval život slovenských evanjelikov. Toto dodnes neprekonané – impozantné dielo môže byť skvelou učebnicou pre všetkých, ktorí majú či budú mať na starosti vytváranie dokladov a dokumentácie o živote Evanjelickej a. v. cirkvi na Slovensku.

Fedor Ruppeldt sa osobitne prejavil ako milovník evanjelického chrámu. O jeho architektúre a slohu spracoval knižné dielo. Mimoriadne sa zaslúžil aj o vybudovanie moderného žilinského evanjelického kostola výslovným podnetom k jeho architektúre. Inšpiroval sa pritom znalosťami chrámového staviteľstva vo svete. A postaral sa aj o nemenej dôležité materiálne zabezpečenie stavby žilinského kostola navrhnutého v ateliéri slovenského architekta Milana M. Harminca.

Osobitnou črtou Fedora Ruppeldta bola jeho „ekumenická žižň“. Bol najvýznamnejším slovenským ekumenikom a uznávaným reprezentantom slovenskej evanjelickej cirkvi v zahraničí. S veľkým záujmom navštívil desiatky svetových a európskych kresťansko-evanjelických konferencií – evanjelicko-luteránskych, protestantských či medzi-konfesionálnych. Patril k rešpektovaným

účastníkom ekumenických stretnutí a k zakladateľským osobnostiam Svetovej rady cirkvi. Mal výnimočné vzťahy s americko-slovenskými evanjelikmi, navštívil a povzbudzoval ich zbor. Počas niekoľkomesačnej cesty, ktorú podnikol do USA v roku 1930, ho prijal na audiencii americký prezident Herbert Clark Hoover.

Ruppeldtovo časté uvážovanie o medzikresťanskej spolupráci späť s rozsiahlou ekumenickou publicistikou má mimoriadny rozsah. V komplexne spracovanej podobe by mohlo byť jedinečnou príručkou slovenských protestantských kresťansko-ekumenických dejín 1. polovice 20. storočia.

Autorsky obohacoval duchovnú literatúru, poéziu, nezabudnuteľné verše venoval matke. Vstupoval do mnohých oblastí kultúry a umenia. Publikoval v najvýznamnejších cirkevných a kultúrnych časopisoch a zborníkoch. Zaujímali ho významné diela pôvodnej slovenskej literatúry, ale i svetoví autori, ktorých diela prekladal do slovenčiny. Reflektoval významné divadelné predstavenia. Jeho erudícia vzbudzovala všeobecný obdiv. Nečudo, že Matica slovenská mu ponúkla dôležitú pozíciu bibliotekára. Veľkú pozornosť venoval aj všeobecnému vzdelávaniu, bojoval proti alkoholizmu, podporoval ciele rozličných sociálnych projektov, vysoko oceňoval Československý Červený kríž a iné.

Miloval Turčiansky Svätý Martin a pravidelne ho navštevoval. Bol vážnym účastníkom augustových martinských slávností a viackrát o nich publikoval. Napísal a vydal celý rad publikácií a statí k problematike slovenskej koncentrácie – sústredovacích snáh a aktivít slovenských, ktoré sa v zastúpení celého Slovenska uskutočňovali v Martine. Podľa jeho mienky predstavovali vážne argumenty pre rozhodnutie vybudovať slovenské hlavné mesto – politické a kultúrne centrum v srdci Slovenska – v Martine. Martin sa mu v roku 1927 (tak ako aj Scotusovi Viatorovi) odvdáčil udelením čestného občianstva. V Martine si Ruppeldt našiel i celoživotnú družku – Oľgu, rodenú Šimkovú, riaditeľku Živeniných škôl v Martine, začas predsedníčku Živeny, s ktorou sa v Martine – v pomerne vysokom veku – zosobášil.

Fedor Ruppeldt vstúpil i do politiky na volebnej listine Republikánskej strany zeme-

delského a maloroľníckeho ľudu a stal sa poslancom Národného zhromaždenia medzivojnovej republiky. Riešil pritom celý rad úloh – od malých sociálnych problémov až po veľké prírodné nešťastia a katastrofy, otváral novovybudované železničné trate atď. Bol politickým prívržencom Československa, stúpencom Masarykovej filozofie, no pritom presvedčeným – jednoznačným Slovákom. Slovenský štát akceptoval ako historickú nevyhnutnosť, ale nedokázal sa zmieriť s jeho ideológiou ani autoritatívno-totalitnou a rasovou politikou. Preto sa angažoval v protestných aktivitách. Bol autorom Pamätného spisu (Memoranda) evanjelických kňazov proti povinnému členstvu v HG a HM. V dôsledku protestných postojov bol počas Slovenského štátu trikrát uväznený. To mu nebránilo, aby pozoruhodným memorandom, adresovaným prezidentovi Edvardovi Benešovi, protestoval proti trestu smrti, ktorý v roku 1947 Národný súd vymeral Jozefovi Tisovi, a osobitným telegramom, zaslaným pár hodín pred popravou, žiadal pre odsúdenie udelenie milosti.

Po roku 1945 patril k vedúcim osobnostiam slovenského evanjelictva. K jeho osobnosti sa viazali – v čase komunistickej hrozby – nádeje a dôvera evanjelických kresťanov. Aj preto bol v roku 1947 zvolený za biskupa Západného dištriktu Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi. Čoskoro musel čeliť obrovskému protikresťanskému tlaku komunistického Československa. Politika Klementa Gottwalda bola nezmieriteľná a krvavá. Dôstojnému biskupovi Fedorovi Ruppeldtovi, ktorý odvážne bránil práva kresťanov na slobodné vyznávanie kresťanskej viery a nezávislosť, komunisti stavali ideologické hrádze. Útočili naňho z každej strany a donútili ho v roku 1952 abdikovať. Do čela cirkvi postavili vlastného generálneho biskupa. Svetoznámy ekumenik, muž veľkej kresťanskej viery, reprezentant vysokej slovenskej kultúry, pravý patriot Fedor Ruppeldt nesmel byť ďalej ani len žilinským evanjelickým farárom. Komunizmus ho hanobne priláčal, vo vysokom veku uväznil a odsúdil v procese so skupinou verných evanjelických biskupov a kňazov. Do konca života – zomrel 25. augusta 1979, mu nedal šancu žiť slobodne.

Žilina na svojho farára a váženého biskupa nezabudla. Nezabúda ani evanjelická cirkev a Slovensko. Vďaka si ho pripomína pri mnohých príležitostiach najmä žilinský zbor i Ruppeldtova žilinská evanjelická mládež, ktorá ho milovala a dodnes naňho vďačne spomína. V rokoch 2006 a 2008 sa Žiline uskutočnili ruppeldtovské konferencie. V Slovenskej národnej knižnici v Martine bola spracovaná a na štúdium sprístupnená jeho monumentálna pozostalosť v rozsahu 100 archívnych škatúl, respektíve cca 10 000 dokumentov na 48 000 stranách. Na vydanie čaká ruppeldtovský zborník, ktorý sa pokúsi „odkryť“ viaceré črty zapadnutého portrétu vzácneho kresťana – evanjelika. Mesto Žilina mu v roku 2009 pri 30. výročí jeho úmrtia udelilo čestné občianstvo. V tom istom roku urobilo tak i mesto Vrútky. V roku 2011 sa chystá i mesto Martin obnoviť Ruppeldtovo čestné občianstvo spoločne s čestným občianstvom Scotusa Viatora.

Fedor Ruppeldt je medzi nami naďalej prítomný. Povzbudzuje nás svojimi odkazmi – príkladnou kresťanskou vierou, láskou k evanjeliu i mnohými ľudskými a občianskymi posolstvami, najmä činorodosťou a zodpovednosťou, priamosťou a úprimnosťou, vzdelanosťou a kritickosťou, múdrosťou a prezieravosťou, humanistickým vlastenectvom a demokratizmom, prislúhovaním právu a spravodlivosti.

Patril k najvýznamnejším Slovákom, ktorí vzbudili rešpekt voči Slovensku a jeho kresťanstvu v medzinárodnom meradle. Bol uznávanou osobnosťou, pretože pred kariérou dával prednosť pravde: na ceste životom ho viedlo svedomie. Ľudia ho mali radi, pretože ako kňaz a biskup nešíril okolo seba chlad, nebol vlašný, neodpuďoval. Práve naopak, bol obdarený poctivosťou a horlivosťou, ale i veselosťou a vtipnosťou, ktorá priťahovala a mobilizovala. Bol veľkým „motivátorom“ i „motorom“ – skutočným vodcom – „ťahúňom“, akých sa rodí veľmi málo. To všetko sú významné dôvody, prečo pod jeho duchovným vedením žilinský evanjelický zbor nanovo vyrástol a radovalo sa z neho i evanjelické kresťanstvo. Preto je dôležité na Fedora Ruppeldta pamätať – preto máme nasledovať jeho vieru.

MILOŠ KOVAČKA

UDALOSTI ZO ŽIVOTA NÁŠHO CIRKEVNÉHO ZBORU V MESIACHOCH APRÍL A MÁJ 2011

- V nedeľu 17. apríla popoludní sa konalo v Krpelanoch stretnutie spevokolov Turca, na ktorom sa zúčastnil aj náš zborový spevokol.
- Na Veľkonočný pondelok absolvovalo 30 bratov a sestier tradičný výstup na Zniev.
- V piatok 6. mája sa uskutočnilo ďalšie stretnutie Turčianskej mládeže, na ktorom kázal Viliam Šandor. Po oficiálnej časti si mládež z Turca pochutila na kapustnici.
- Vo štvrtok 19. mája na Biblickej hodine náš spolubrat z USA Larry Fast rozprával o vojne vo Vietname, na ktorej sa osobne zúčastnil. Vyslovil aj silné svedectvo o odpúšťaní.
- V nedeľu 22. mája sme mali slávnosť konfirmácie. Tento rok bolo 16 konfirmandov.

**SPOLOČNOSŤ JÁNA KOLLÁRA V ČR
SLOVENSKÝ EVANJELICKÝ A. V. CIRKEVNÝ ZBOR V PRAHE
SLOVENSKÝ INŠTITÚT V PRAHE
UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA KOŠICE**

v spolupráci so

**SPOLOČNOSŤOU PRE TVORBU T
SPOLOČENSTVOM EVANJELIKOV SEVERNÉHO GEMERA**

a

ZDRUŽENÍM EVANJELICKEJ INTELIGENCIE LIPTOVSKO-ORAVSKÉHO A TURČIANSKEHO SENIORÁTU

si vás dovoľujú pozvať na

**PRIPOMIENKU 150. VÝROČIA ÚMRTIA P. J. ŠAFÁRIKA
PRAHA 24. – 26. 6. 2011**

ktorá sa uskutoční pod záštitou veľvyslanca Slovenskej republiky v ČR Ing. Petra Brňa

PROGRAM:

Piatok 24. 6. – 16.00 Slovenský inštitút, Jilská 14, Praha 1 – Program k výročiu

- Privítanie a predstavenie hostí – Vladimír Valovič, riaditeľ SI
    - Pozdrav – Ing. Peter Brño, veľvyslanec SR v ČR
  - Prednáška – doc. PaedDr. Miloš Kovačka, PhD., O osobnosti PJS spojená s prezentáciou Personálnej bibliografie Pavla Jozefa Šafárika (Martin, Slovenská národná knižnica)
    - Pavol Jozef Šafárik – dokumentárny film o živote a diele,
- Úvodné slovo prof. h. c., prof. Ing. Ondrej Hronec, DrSc., autor námetu a scenára filmu

Sobota 25. 6. – 15.00 Olšanské hřbitovy, Praha 2 – Pietny akt pri pomníku PJS

- (zraz o 14. 45 pri vchode do Novej obradnej siene)
- Privítanie – Ing. Vojtech Vecán, predseda SJK
  - Položenie kytice kvetov na miesto odpočinku P. J. Šafárika
  - Pozdrav – Bc. Milan Mlynár, zástupca rodného kraja PJS a mikroregiónu Dobsína – severný Gemer
    - Prejav – doc. MUDr. Juraj Koval, prorektor UPJS Košice
      - Pozdrav – zástupca Karlovej univerzity
  - Prihovor – prof. Belo Riečan, DrSc., predseda Spoločnosti pre Tvorbu T, zástupca združení evanjelickej inteligencie
    - Prihovor – zástupca Pražských hřbitovů
      - Spevokol
    - Slovo na záver – Janka Haluková, tajomníčka SJK
- Nedeľa 26. 6. – 9.30 Kostol Sv. Michala, V Jirchářích 14, Praha 1 – Slávnostné služby Božie**
- Kázeň slova Božieho – Mgr. Martina Gdovinová, fararka CZ ECAV z Vlachova-Gočova
    - Výstúpenie spevokolu Slovenského ECAV zboru
  - Podakovanie – doc. Miloslav Hroboň, zborový dozorca a podpredseda SJK

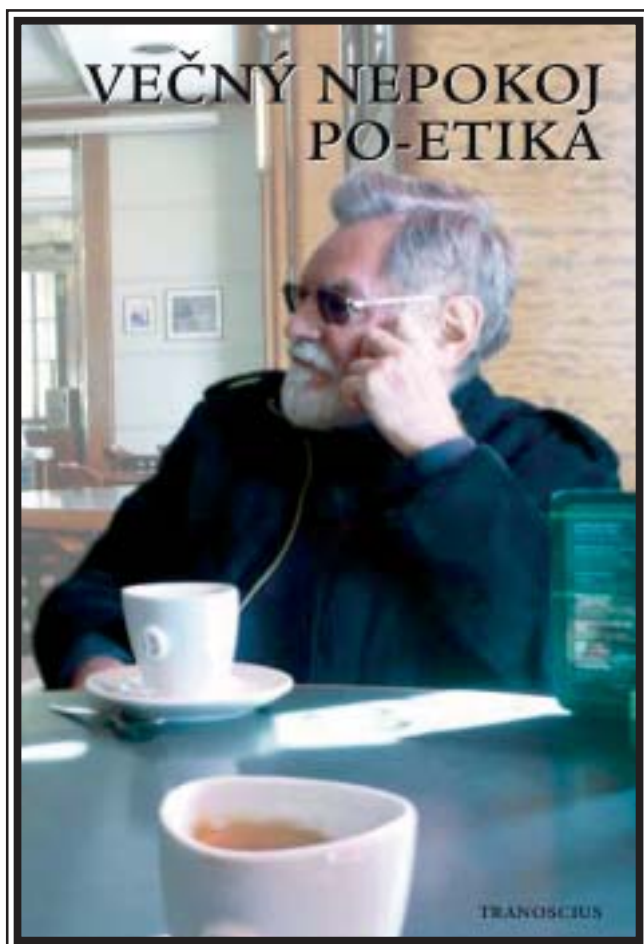
Pripomienka je zároveň zaradená do podujatia

XIV. DUCHOVNÉ HODNOTY PRE DNEŠOK

Prosíme vás o potvrdenie účasti **do 20. 6. 2011**

tel. č.: 00420 737 702 526, e-mail: janka.halukova@seznam.cz

Ubytovanie si zaisťujú účastníci podujatia individuálne.

Vyšlo k 75. jubileu literárneho vedca a spisovateľa Júliusa Vanoviča

MARTINSKÝ EVANJELIK

Časopis Evanjelického a. v. cirkevného zboru v Martine.

Redakčná rada:

Ján Hroboň, Milan Kubík, Mária Hroboňová, Peter Ďurik, Miloš Kovačka,
Alžbeta Stančevová-Kátlovská.

Vychádza šesťkrát do roka.

Redakcia a administrácia: Ev. a. v. farský úrad v Martine, Memorandové námestie

www.ecavmt.sk, www.bsmt.sk, www.ezsmt.sk

Registračné číslo: FKOMT 94/01176